

vihc

OSREDNJA KOROŠKA KNJIŽNICA

62390 RAVNE NA KOROŠKEM

GLASILO DELOVNE ORGANIZACIJE GOZDNO GOSPODARSTVO SLOVENJ GRADEC R. O.
IN LESNE — LESNO INDUSTRIJSKO PODJETJE SLOVENJ GRADEC P. O.

LETO XXI — ŠTEVILKA 8—9

AVGUST—SEPTEMBER 1990

POŠTNA PLAČANA

GOSPODARJENJE Z GOZDOVI NA GOZDNOGOSPODARSKEM OBMOČJU SLOVENJ GRADEC

V zadnjem času so ob Zakonu o prepovedi sečenj v nekatere družbenih gozdovih veliko pisali v časopisih, skupščini in drugod o slabem gospodarjenju z gozdovi, o ropanju gozdov, zapravljanju itd. Obtožbe so praviloma splošne, nanašajo se na vse slovenske gozdarje, torej tudi na gozdnogospodarsko območje Slovenj Gradec. Obtožbe temeljito običajno le na posameznih primerih, se pa posplošujejo in prizadevajo vse.

Trditve o slabem ravnanju z gozdovi so v nasprotju s pričanjem večine delavcev v gozdarstvu in mnogih kmetov, ki v nasprotju s podatki o razvoju gozdov in podeželja ter so povsem različne od mnenj tujih strokovnjakov o gospodarjenju z našimi gozdovi. Zato so te obtožbe zlonamerne in krivične.

Za merilo dobrega gospodarjenja velja staro načelo, da je iz gozda potrebno vzeti čim več, pa vendar samo toliko, da se gozd izboljša in da bodo nasledniki lahko dobili iz gozda najmanj toliko kot sedanja generacija.

Osnovna vodila za delo z gozdom lahko strnemo v ohranitev in izboljšanje proizvodne sposobnosti rastišč, v optimalno izkoriščanje proizvodnje sposobnosti rastišč in sestojev, izboljšanje življenjskih pogojev na hribovitih kmetijah pa tudi

prizadevanjem za boljši standard vseh, ki živijo od dela v gozdu.

Primerjava nekaterih podatkov med leti 1964 in 1989 potrjuje, da je gospodarjenje pri nas potekalo po navedenih načelih:

Družbeni gozdovi	1964	1989
— površina gozdov	24.302 ha	24.311 ha
— lesna zaloga	238 m ³ /ha	270 m ³ /ha
— prirastek	4,7 m ³ /ha	6,4 m ³ /ha
— etat	4,6 m ³ /ha	5,1 m ³ /ha
— gojitvena dela		
1971—1980	9.561 ha	
1981—1989	11.870 ha	
Zasebni gozdovi	1964	1989
— površina gozdov	33.777 ha	33.384 ha
— lesna zaloga	212 m ³ /ha	244 m ³ /ha
— prirastek	5,19 m ³ /ha	6,60 m ³ /ha
— etat	3,6 m ³ /ha	4,4 m ³ /ha

To pomeni, da se je hektarska lesna zaloga v družbenih gozdovih povečala za 13 %, prirastek pa skoraj 14 %, etat pa le za 11 %, kar kaže na to, da vseskozi krepimo lesno zalogo. Podobni trendi so tudi v zasebnih gozdovih.

Zaradi umiranja gozdov načrtujemo za naslednje desetletje znižanje etata v družbenih in zasebnih gozdovih za 12 %. S tem želimo gozdove čim bolj ohraniti, kaže pa tudi, da odnos gozdarstva do gozdov ni roparski.

Ob tem poudarjamo še naslednja dejstva:

— uveljavljeno je sonaravno gospodarjenje; gozd ni več ranjen s fratami — goloseki, obnova samodejno poteka pod zaščito starih dreves, vse površine so produktivne, varovalni pomen gozdov je v ospredju.

— povečal se je delež listavcev, s čimer se izboljšuje plodnost, rastišč,

— večji je delež debelega lesa,

— razmerje razvojnih faz je ugodno in zagotavlja trajnost donosov,

— pri pridobivanju gozdnih sortimentov smo uveljavili tehnologije in stroje, ki varujejo gozd (lahke traktorje in žičnice),

Foto: Andrej Šertel

— leta 1964 je bilo 226 km gozdnih cest, sedaj jih je 1.781 km; to omogoča intenzivno gospodarjenje v vseh gozdovih, omogočilo pa je obnovo kmečkih hiš in gospodarskih poslopij, s tem pa ohranitev številnih kmetij in naseljenost podeželja,

— gozdarstvo je sodelovalo pri razvoju podeželja tudi z drugimi ukrepi: razvijanjem kmečkega turizma, vzpostavitvijo radio zvez, organiziranjem del pri vzpostavitvi telefonskega omrežja idr.,

— gozdarstvo je sodelovalo pri razvoju lesne industrije, kar je pozitivno najmanj iz dveh vzrokov: le dobro razvita lesna industrija v območju predstavlja zanesljiv trg za gozdne sortimente, lesna industrija daje delo okrog 2.500 delavcem in s tem daje delo tudi kmečkim otrokom.

O dobrem stanju gozdov in strokovnem ravnanju z njimi dokazujejo izjave številnih tujih strokovnjakov in ekskurzije,

ki prihajajo tudi iz držav, ki veljajo za zgled dobrega in naprednega gospodarjenja z gozdovi: Švice, Avstrije, Nemčije. Gotovo pa je, da nihče ne hodi gledati slabih ali celo izropanih gozdov. Naše dobro ravnanje z gozdom potrjuje, kar nam je napisal gospod inž. Brice TURCKHEIM, predsednik Zveze kmečkih posestnikov iz Francije:

»Slovensko gozdarstvo je prav gotovo na vrhu vsega, kar smo dosedaj videli na tako velikih površinah. V Franciji, Nemčiji in Švici poznam zelo dobre obrate, ki so prav tako dobri kot naši, vendar ne na vseh površinah kot pri vas.«

Nobenega dvoma ni, da bi lahko našli posamezne primere neustreznega gospodarjenja z gozdom. V vsakem gozdu lahko najdemo suho drevo, pa zato nikomur ne pride na misel, da je to »posušen« gozd, in da smo zato krivi gozdarji.

Karel ZAGORC

GOSPODARJENJE

Mednarodni gozdarski simpozij letos pri nas

21. mednarodni simpozij gozdarstva in lesnega gospodarstva 1990 na temo:

»GOSPODARJENJE Z GOZDOVI NA POTI V VEČJE GOSPODARSKE PROSTORE« bo tako kot vsako leto tudi letos sestavni del jesenskega mednarodnega lesnega sejma v Celovcu.

Pokroviteljica simpozija sta zvezni minister za kmetijstvo in gozdarstvo Avstrije in deželni glavar Koroške. Vodja simpozija je šef za gozdarstvo pri Zveznem ministristvu na Dunaju gospod Edwin PLATTNER, dipl. ing. gozd.

Program simpozija obsega:

otvoritev v sredo, 12. 9. 1990

v četrtek, 13. 9. 1990, bodo podani referati in koreferati ter razprava o njih.

Prvi referent je dr. Erhard FURST, vodja ekonomskega oddelka Creditanstalt — Bankverein iz Dunaja. Njegov referat bo obravnaval razvoj avstrijskega gospodarstva glede na nastanek enotnega trga Evropske skupnosti in na zlom planskih gospodarstev v Vzhodni Evropi ter posledice za avstrijsko gospodarstvo v 90-tih letih.

Drugi referent je Walter PURRER, dipl. ing. gozd., direktor za gozdarstvo Deželne zbornice iz Graza. V referatu bo osvetlil glavno temo simpozija iz vidika gozdarstva, še posebej pa nenadomestljivost funkcij gozdov zlasti proizvodne, varovalne, socialne in rekreacijske vloge gozda. Govoril bo še o regionalnih razlikah, ki nastajajo med evropsko skupnostjo, ki temelji na načelu trajnosti in Vzhodno Evropo, ki je nagnjena bolj k urejanju medsebojne solidarnosti kot h konkurenčni naravnosti.

Tretji referent je prof. Anton TRZESNIOWSKI, ki bo glavno temo simpozija osvetlil iz vidika gozdarske tehnike. Prikazal bo njen zgodovinski razvoj, vpliv trga delovne sile na razvoj tehnike. Govoril bo še o zahtevah po sodobnih gozdarskih strojih in o gozdarski tehniki kot proizvodnem dejavniku.

S koreferati bodo sodelovali: prof. dr. Edwin DONAUBAUER, vodja Inštituta za varstvo gozdov na Dunaju, Georg JUNG, vodja oddelka za gozdarstvo pri Zveznem ministristvu v Bonu in Hubert DOLINŠEK. Tudi koreferati bodo vsak iz svojega zornega kota in strokovnega vidika prispevali k osrednji temi simpozija.

V petek, dne 14. 9. 1990 bodo udeleženci prišli na terenski del simpozija, ki bo organiziran na štirih lokacijah v našem gozdnem gospodarstvu.

Prva ekskurzija bo na območju gozdarskega obrata Radlje. Vodil jo bo Maks SUŠEK, ing., obravnavala pa bo sproščeno tehniko gojenja gozdov na principih nege, naravno pomlajevanje, izboljšanje kakovosti z obvejevanjem in nego rastišču prilagojenih mešanih sestojev.

Druga ekskurzija bo na območju TOK Radlje, vodil pa jo bo Tone MODIC, dipl. ing. gozd. Ta bo obravnavala družinsko kmetijo kot celoto in gospodarjenje s privatnimi gozdovi. Na tej ekskurziji bo še posebej zanimiva obravnava energetske bilance celka na primeru kmetije Pehtot na Pernicah.

Tretja ekskurzija bo na območju gozdarskega obrata Mislinja pod vodstvom prof. dr. Dušana MLINŠKA na temo: »Premena smrekovih monokultur v sonaravne rastišču prolagocene mešane sestoje«. Obravnavala bo še problem divjadi, ekonomsko bilanco obrata, pospeševanje bukv v čistih smrekovih sestojih in gojitveno načrtovanje.

Četrta ekskurzija bo na področju gozdarskega obrata Črna, ki bo pod vodstvom Andreja ŠERTELA, dipl. ing. gozd. obravnavala umiranje gozdov v okolici rudnikov svinca in topilnice v Žerjavu.

V Bistri pa se bodo udeleženci spoznali s sproščeno tehniko gojenja gozdov na principih nege, naravnim pomlajevanjem, problemom gozd — divjad in še posebej z gospodarjenjem, s pomočjo prebiralnega redčenja.

Strokovne in organizacijske priprave so prevzeli vodje posameznih ekskurzij skupaj s strokovnimi sodelavci Gozdnega gospodarstva Slovenj Gradec in gozdarskih obratov. Vsem, ki so prispevali h kvalitetni izvedbi terenskega dela tega mednarodnega simpozija se lepo zahvaljujem.

Naše gozdno gospodarsko območje so organizatorji letošnjega mednarodnega gozdarskega simpozija izbrali zaradi kvalitetnih dosežkov pri gospodarjenju z našimi gozdovi.

Prav gotovo se sosedje Avstriji brez pozitivne ocene naše stroke ne bi odločili za terenski del simpozija v naših gozdovih.

Tudi to priznanje mednarodne strokovne javnosti govori o neupravičenosti obtožb o slabem delu slovenskih gozdarskih strokovnjakov, ki smo jim priča v zadnjih mesecih.

Hubert Dolinšek

PROGRAM RAZVOJA LESNE

LESNA Slovenj Gradec ima v celotnem prihodku lesne industrije Slovenije 6,6% delež, v dohodku 4,7% in pri zaposlenih 4,7%. Letno izvozi za 14 mio \$ izdelkov, na jugoslovanskem trgu ima naslednje tržne deleže:

— vratna krila	8 %
— okna	4 %
— podboji	5 %
— navadne iverne plošče	7 %
— oplemenitenene iverne plošče	17 %

V naslednjih letih načrtuje sledeče operativne cilje:

- obdržati vodilno vlogo pri proizvodnji notranjega stavbnega pohištva,
- priključiti se vodilnim slovenskim proizvajalcem pri proizvodnji zunanje stavbnega pohištva
- zmanjšati zaostanek za vodilnimi slovenskimi proizvajalci notranje opreme.

Osnovne smernice programa razvoja

Strategija razvoja LESNE temelji predvsem na boljši kakovosti izdelkov, popestitvi asortimana, elastično in tr-

žno usmerjenemu oblikovanju in majhnih serijah. Temu mora slediti višji cenovni razred — vse seveda podprto s pravi tržnim komuniciranjem.

Prognoza za obdobje naslednjih 5 let temelji na planirani proizvodnji v letu 1990. Predvidena je večja stopnja finalizacije in z realizacijo strateških ciljev tudi prehod v višji cenovni razred v 3 letih, večanje deleža izvoza, količinsko pa proizvodnja ne raste. Delež materialnih in splošnih stroškov ostane na planirani ravni, kar glede na realizacijo pomeni izboljšanje normativne porabe materialov oz. nižje cene vhodnih materialov.

Z izboljšanjem virov financiranja naj bi se znižal tudi delež stroškov financiranja, ki je bil v letu 1989 zelo visok.

V programu razvoja je predvideno, da LESNA sanira neustrezno strukturo virov sredstev (prevelik delež kratkoročnih kreditov) s pridobitvijo kvalitetnejših virov za obratne namene in tako doseže boljši poslovni rezultat. Del teh sredstev je bil predviden tudi iz sredstev za prestrukturiranje gospodarstva (v višini 5 mio DEM).

V mesecu februarju je bil sprejet Zakon o kriterijih za usmerjanje sredstev za prestrukturiranje gospodarstva in Zakon o izdaji obveznic Republike Slovenije, s katerim se zagotovijo sredstva za prestrukturiranje gospodarstva. Vodstvo LESNE in strokovne službe so pripravile razvojno sanacijski program »Program razvoja LESNE« za obdobje 5 let, s katerim je LESNA kandidirala za sredstva za prestrukturiranje gospodarstva.

Na osnovi poročila in mnenja Inštituta za ekonomiko investicij, je IS Republike Slovenije konec junija odobril LESNI sredstva v višini 2 mio DEM. V prvi fazi so sredstva odobrena kot kredit — s tem, da podjetje v enaki višini odplača banki kratkoročni kredit. Pogoji za dodelitev sredstev kot trajna naložba pa je reorganizacija podjetja v delniško družbo ali družbo z omejeno odgovornostjo do konca leta 1990.

Izboljšanje strukture virov financiranja je pogoj za finančno stabilnost podjetja, le-ta pa je osnova za razvoj podjetja. S pridobitvijo sredstev za prestrukturiranje gospodarstva smo naredili le en korak. Nadaljevati moramo prizadevanja v tej smeri, prav tako pa ukrepati tudi na področju tekočega poslovanja.

Cvetka VERGLES

Poslovanje Lesne v obdobju od 1. 1. do 30. 6. 1990

Lesna je v prvem polletju zaključila poslovanje z izgubo v višini 47,464 MIO din. Izredni odhodki oziroma odpis terjatev nad 60 dni predstavljajo kar 6,7 % vseh prihodkov oz. 45,52 mio din oz. 96 % izgube.

Zaradi nedoseganja proizvodnje in s tem tudi manjše prodaje, kljub znižanju zaloga posameznih izdelkov ugotavljamo, da so prihodki na domačem trgu in izvozu v višini 562,9 mio din za 19,6 % manjši od planiranih. Tako so prihodki na domačem trgu proti planu doseženi le s 74,8 %, v izvozu pa so peseženi za 15,9 %. Posledica nedoseganja planiranih cen na domačem trgu glede na prihodke, je manjši ostanek za pokritje.

Večji od plana pa so tudi vsi stroški. Tako so obresti večje za 53,2 %, amortizacija za 10,5 %, splošni materialni stroški za 27,8 % in BOD za 10 %.

Manjši od plana so davki in prispevki in to zaradi izkazane izgube.

PRIHODKI IN AKUMULACIJA OZ. IZGUBA PO DRUŽBAH V OBDOBJU 1. 1.—30. 6. 1990 V MIO DIN

Družba	Prihodki skupaj	Akumulacija (izguba)
Žaga Mislinja	21,498	1,572
Žaga Otiški vrh	33,083	1,325
Žaga Mušenik	13,317	— 2,051
Žaga Vuhred	28,111	2,455
TIP Otiški vrh	129,632	— 7,891
TP Pameče	71,154	— 5,334
TP Prevalje	76,098	— 11,897
TSP Radlje-Podvelka	80,561	— 9,407
Nova oprema	61,869	— 9,049
Skupaj lesarska dejavnost	515,326	— 40,277
Trgovina-Inženiring	129,697	— 7,276
Poslovni inženiring	22,737	0,048
Lesna	10,412	0,041
SKUPAJ LESNA:	678,173	— 47,464

Rezultat odvisen od plačevanja kupcev

V začetku meseca avgusta je delavski svet GG Slovenj Gradec med drugim razpravljal o polletnih rezultatih poslovanja. Čeprav smo že krepko v drugi polovici tretjega četrtletja, najbrž ne bo narobe, če na kratko opišemo bistvene značilnosti gospodarjenja v I. polletju. Rezultate za poletna meseca julij in avgust obdelujemo skupaj, zato bo rezultat devetmesečnega poslovanja znan šele v oktobru.

V I. polletju smo delali po sprejeti poslovni politiki. Polletne količinske plane smo presegli, še posebej v zasebnem sektorju, nismo pa opravili planiranih storitev, vseh gojitvenih del, nismo obračunali vseh odkazil. V strukturi delitve celotnega prihodka tudi nismo planirali odpisov terjatev. Tako je negativni rezultat predvsem zaradi terjatev 12,2 mio din.

V tem obdobju smo redno plačevali gozdne sortimente kmetom in izplačevali plače delavcem.

Največji problem so dolgi plačilni roki, ki segajo od 60 pa že do 160 dni. V II. polletju pričakujemo še dodatne težave, pove-zane z moratorijem sečnje v družbenih gozdovih.

Delavski svet je sprejel sklep o poslovanju v II. polletju in za sanacijo izgub:

- izterjati plačila kupcev najkasneje v 60 dneh po preteku dogovorjenega plačilnega roka,
- naše gozdne sortimente prodajati preverjenim kupcem glede plačevanja v dogovorjenih rokih plačil, našo proizvodnjo pa čim bolj prilagoditi potrebam trga,
- v celoti izvesti načrtovana dela pri gojenju gozdov, vzdrževanju prometnic in storitvah,
- skrajno omejiti vsa vlaganja, da bi za neporabljena sredstva izboljšali rezultat poslovanja. V ta namen moramo izdelati rebalanse novih gradenj cest in investicijskih vlaganj...
- skrajno omejiti porabo na vseh nivojih in s tem zmanjšati stroške,
- omejiti tudi osebno in skupno porabo,
- na vseh nivojih si prizadevati za zmanjšanje vseh vrst davkov in prispevkov.

I. ROBNIK

Pri pregledu količinskega obsega proizvodnje v prvem polletju 1990 ugotovljamo padec proizvodnje za vse družbe, glede na plan za 4 % in glede na enako obdobje preteklega leta za 10 %. Padec proizvodnje je v glavnem v družbah finale, saj je proizvodnja žaganega lesa za 15 % večja kot plan, ki je bil postavljen na osnovi možnih dobav hlodovine GG Slovenj Gradec in nižji od proizvodnih zmogljivosti žag ter dosežene proizvodnje v letu 1989. Plana ni dosegla le žaga

Mušnik, kjer je plan izpolnjen z 79 %. Količinski obseg proizvodnje pa je v družbah finale glede na plan dosežen le s 93 %. Največje odstopanje od plana je v tovarni ivernih plošč Otiški vrh, kjer je proizvodnja dosežena le s 87 %.

Produktivnost je za 1 % manjša od planirane in za 7 % manjša od enakega obdobja preteklega leta. Število zaposlenih je v proizvodnih družbah za 3 % manjše od plana in enakega obdobja v preteklem letu.

KOLIČINSKI OBSEG PROIZVODNJE OD 1. 1.—30. 6. 1990

D r u ž b a	Proizvodnja v pogojnih m3			4:2	4:3
	Dosež. I-VI 89	Plan I-VI 90	Doseženo V-VI 90		
1	2	3	4	5	6
Žaga Mislinja	9 693	8 257	8 269	85	100
Žaga Otiški vrh	10 181	8 652	8 982	88	104
Žaga Mušenik	6 209	6 267	4 946	80	79
Žaga Vuhred	13 568	10 930	17 136	126	157
Skupaj žage	39 651	34 106	39 333	99	115
TIP Otiški vrh	38 274	36 427	31 755	83	87
TP Pameče	38 903	37 819	34 522	89	91
TP Prevalje	31 114	31 400	29 482	95	94
TSP Radlje	44 309	44 646	41 677	94	93
Nova oprema	51 785	44 556	42 762	83	96
Skupaj finala	204 385	194 848	180 198	88	93
L E S N A	244 036	228 954	219 531	90	96

Poslovanje in informatika

MACESNI Z BELIMI CVETOV

Naš evropski macesen je po naših krajih avtohton. Na Peci, Olševi, Raduhi, Orožiji, Ludranskem vrhu in okolica Uršlje gore odlično uspeva. V srednjem pasu je mešan s smreko in ostalimi drevesnimi vrstami, v višjih legah so tudi čisti macesnovi sestoji, proti vrhu se meša z rušjem. V mešanih gozdovih naš macesen doseže tudi preko 40 m. So zelo lepa gladka drevesa, veje se pojavijo šele nad krošnjami ostalega sestoja. V preteklosti so bili v teh krajih, kot sem slišal od starih ljudi in videl na starih panjih, ogromna drevesa premera tudi do meter. Take macesne so iskali za ladjedelnice in za domačo rabo. Le po so se cepili za šiklne (skodle), saj z macesnom krite strehe so držale do 60 let. Dosti so

iz takih lepih macesnov cepili kolovje za ograje, saj so imeli v našem kraju ograjene vse posestne meje in še obdelovalna zemljišča. Tudi pri ostalih gradnjah se je dosti rabil macesen.

Že od mladosti sem imel neko posebno spoštovanje do teh mogočnih lepih dreves, ki so bila gladka kot sveča, visoko v planinah pa so kljubovala vsem vremenskim neprilicam. Na starih štorih sem rad prešteval letnice — branike, ki so bile sila tanke in goste in niso bili redki macesni, stari 300—500 let. Znano mi je bilo, da ima macesen zgodaj spomladi še pred zelenjem male rdeče cvetove in se tudi tako nasplošno misli. Spomladi leta 1937, ko smo podirali golosek na Šepulo-

Čisti macesnov sestoj na pobočju Olševe — foto: Matevž Čarf

Rdeči in beli macesnov cvet — Foto: Matevž Čarf

vem vrhu n. mv. 1180 m, smo podprli lep gladek macesen, visok okoli 35 m. Na tem drevesu sem prvič videl lepe bele cvetove. Ko sem to bratu Šimanu pokazal, mi je rekel, da je že videl podobne primere, da sta dve vrsti macesna kot smreke z rdečimi in zelenimi storži. Smreke sem pozneje našel v literaturi, macesna z belimi cvetovi pa ne. Macesni z belimi cvetovi cvetijo istočasno kot z rdečimi. Pozneje sem med urejanjem naletel na te bolj redke primere, enega na Stanečem vrhu nad Črno in enega na Permanskem na Ludranskem vrhu. Tudi brat Simon mi je povedal za nekaj primerov, predvsem na Peci.

Ko je leta 1960 prišel v Slovenj Gradec iz Zagreba prof. Vidakovič, sem mu bil dodeljen, da mu po terenu poiščem lepe gladke macesne, primerne za semenjake, s katerih smo tudi dobili enoletne poganjke za cepiče — za cepljenje triletnih macesnovih sadik. Med pogovorom sem mu tudi pravil o macesnih z belimi cvetovi. Na njegovo željo sem med iskanjem primernih macesnov za cepiče v Javorju v Pikovem našel dva macesna z belimi cvetovi, enega pod njivami in drugega na vrhu, kjer gre pot proti Jazbinji. Bil je lep primer, star okoli 80 let n. mv. 1120 m. Tu sem napravil prve posnetke na dia-film, za prof. Vidakoviča pa nabral nekaj primerkov in mu jih poslal v Zagreb, vložene v špirit.

Ko sem leta 1963 spomladi, ko je macesen cvetel, po terenu označeval za avionsko snemanje, sem se še posebno zanimal, pa na višjih legah nisem našel nič, našel sem še nekaj primerov na Peci: Kordež — Fajmut in v Orožiji. Vsi najdeni so bili na n. mv. 900—1180 m. Zanimal sem se tudi pri gozdnih posestnikih, delavcih in gozdarjih, pa le redki so to vedeli. Šumah v Podpeci je rekel, da mu je stric, ki je pasel ovce v Peci, rekel, da sta dve vrsti macesna — eden cveti rdeče drugi pa belo.

Matevž ČARF

SVEŽOST SADIK KOT PRVINA KAKOVOSTI IN ODVISNOSTI USPEHA PRESADITVE

UVOD

Svežost sadik je ena fizioloških lastnosti sadik in je prva kakovostni sadik. Brez vode se sadike ne morejo niti razvijati niti obstajati. Z vodo se sadike oskrbujejo z absorpcijo skozi korenine. Del vode sadika porabi za rast in metabolizem, del pa sadike zapusti v obliki transpiracije. Pri pomanjkanju vode so prizadete številne življenjske funkcije sadike, oslajeno sadiko pa praviloma bolj ogrožajo bolezni in škodljivci.

Pri umetni obnovi naj bi uporabljali le kakovostne sadike, tako v genetskem kot morfološkem in fiziološkem pogledu. Genetske in morfološke lastnosti so pogojene s provenienco semena.

Za uspeh umetne obnove so fiziološke lastnosti sadik odločilnejše kot morfološke in genetske.

Fiziološke lastnosti, ki so pri prenosu sadik v gozd najpomembnejše, so:

- prehranitev sadik,
- razvitost korenin,
- svežost sadik (vodni potencial v sadiki),
- zdravstveno stanje,
- mikoriza,
- razvojna stopnja sadik.

Za vse te lastnosti je poskrbljeno v drevesnici, vendar je uspeh pogozdovanja najbolj odvisen od svežosti sadik. Znano je, da je umetna obnova neuspešna, če presajamo izsušene sadike, kljub temu pa v naših gozdovih večkrat sadimo ravno takšne sadike. Izsušene sadike doživijo večji presaditveni šok ali pa se sploh posušijo. Presaditveni šok je posledica oviranega sprejemanja vode iz tal čemur sledijo motnje pri fotosintezi, transportu asimilantov itd. Šele osem tednov po presaditvi postane transpiracija izdatnejša. Pri normalno presajenih sadih pada transpiracija do trinajstega dne, nato pa polagoma narašča. Čim dalj časa so sadike na zraku (slabem zasipu), tem pozneje začne transpiracija naraščati in presaditveni šok je tem daljši.

Pri listavcih (deloma tudi pri macesnu in boru) presaditveni šok traja krajši čas.

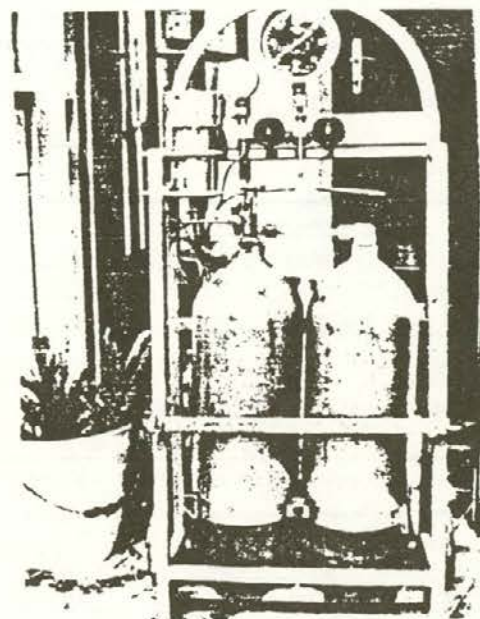
Za uspeh pogozdovanja ni tako pomembna količina koreninskih laskov, ki se od izkopa do presaditve gotovo poškodujejo, temveč regeneracijska sposobnost korenin po presaditvi, ki pa je odvisna predvsem od stanja vode v sadih. Osušene sadike po sadnji niso sposobne zadovoljivo regenerirati korenin zaradi fizioloških procesov, ki v osušeni sadiki potekajo. Prav zaradi tega je od izkopa do saditve zelo pomembna zaščita sadik pred izhlapevanjem.

Sadike se lahko izsušijo med izkopavanjem v drevesnici, med prevozom do gozda (na odprtem, pred vetrom nezaščitenem sredstvu za prevoz), v slabo opravljenem zasipu sadik, prav tako pri slabi in površni sadnji. Za uspešno sadnjo mora biti zadoščeno vsem naštetim fazam.

Zaradi vprašanja, kako vplivajo posamezne faze na uspeh sadnje, sva se odločila v sodelovanju z Ladom Elarškom in Jožetom Grzinom iz IGLG izvršiti meritve vlažnosti oziroma vodnega potenciala sadik v vseh fazah od izkopa v drevesnici do saditve, pa tudi zaradi sporov v primeru manj uspešne umetne obnove.

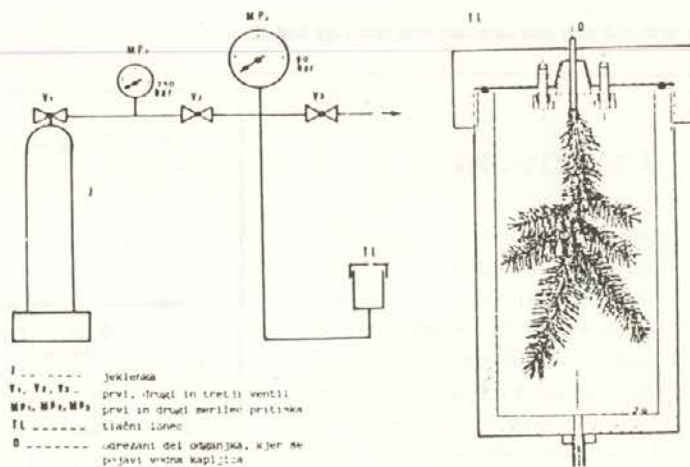
Naloga, oziroma meritve, zajemajo obdobje večih let tako, da se bo videl odnos do sadik v posameznih fazah.

Meritve so bile in bodo izvedene s tako imenovano »Scholanderjevo bombom«

Slika 1: »Scholanderjeva bomba«

Ta deluje na principu stisnjenega zraka (do 500 barov), njen glavni del pa je tlačni lonec. V tlačnem loncu lahko nadzorovano zvišujemo zračni pritisk.

Slika 2: Prikaz »Scholanderjeve bombe« in tlačnega lonca

V lonec vstavimo vejico, ki smo jo odrezali od sadike, tako da odrezani del gleda skozi tesnilo iz lonca (slika 2). Pritisk, ki je potreben, da iztisne vodo iz vejice skozi odrezani del pa je v absolutnem smislu enak sesalni napetosti v ksilemu oz. celoletnemu vodnemu potencialu v rastlini. »Scholanderjeva bomba« je montirana na vozičku in je primerna za terenske meritve.

Ugotavljanje odvisnosti od načina hranjenja sadik in njihovo svežostjo

Vodni potencial sadik smo merili spomladi 1990 v drevesnici pred odvozom sadik na teren ter na terenu v zapisih in že sajenih sadih. Vzorci so bili jemani iz prvega vretena poganjkov sadik (od zgoraj navzdol).

V drevesnici so bile simulirane različne vrste zasipov, del vzorcev smo vzeli iz gred, del pa od sadik shranjenih v hladilnici. Na terenu (v gozdu) sva jemala vzorce iz sadik v zasipih in že posajenih, povsem slučajno in ne simulirano, tako da se pokaže dejansko stanje sadik v zasipih in nasadih.

Po trinajstih tednih (ca. 90 dni) sva ugotavljala stanje merjenih sadik v drevesnici in terenu ter opazovala stanje sadik v nasadih. Stanje je izraženo v dolžini vršičnih poganjkov preživelih sadik in procentu izpada merjenih sadik v nasadih.

Tabela 2: Stanje vodnega potenciala smrekovih sadik merjeno 31.3.1990 po deževnem obdobju

VRSTA VZORCA V DREVESNICI	ŠT. VZORCEV	VODNI POTENCIAL v barih
2 dni v normalnem zasipu	10	- 9,0
sveže izkopane sadike	10	- 10,0
svež, že odgnan macesen	5	- 7,7
sveža duglazija	5	- 19,4

Tabela 1: Stanje vodnega potenciala smrekovih sadik merjeno 20.3.1990 po daljšem sušnem obdobju

VRSTA VZORCA V DREVESNICI	ŠT. VZORCEV	VODNI POTENCIAL v barih
7 dni v slabem zasipu	10	- 22,1
4 dni v slabem zasipu	10	- 30,7
2 dni v slabem zasipu	10	- 28,4
6 dni po odvozu na teren	10	- 33,8
sveže izkopane sadike	10	- 18,7
bor iz hladilnice	10	- 12,6
en dan v normalnem zasipu	10	- 16,8

Tabela 3: Vodni potencial sadik, hranjenih v hladilnici pri -2 stopinjah C in 90 % relativni vlažnosti, merjeno 31.3.1990

VRSTA VZORCA	ŠT. VZORCEV	VODNI POTENCIAL v barih
macesen	7	- 14,0
duglazija	5	- 16,5
bor	5	- 12,1
smreka	5	- 18,1

Tabela 4: Vodni potencial smrekovih sadik, merjenih 20.3.1990, kasneje shranjenih v hladilnici

VRSTA VZORCA V DREVESNICI	ŠT. VZORCEV	VODNI POTENCIAL v barih
11 dni v normalnem zasipu	5	- 15,6
4 dni v slabem zasipu	5	- 28,8
6 dni po odvozu na teren	5	- 28,8

Tabela 5: Primerjava vodnega potenciala pri starejšem drevju iz sestoja

DREVESNA VRSTA	VODNI POTENCIAL 20.3.1990	VODNI POTENCIAL 31.3.1990
smreka	- 13,5	- 9,5
bukev (neolistana)	- 48,0	- 14,0
leska (napeti popki)	- 8,0	- 3,0
jerebika (že olistana)	- 12,0	- 6,0
dren (neolistan)	- 32,0	- 6,0

Tabela 6: Vpliv vodnega potenciala na prijetanje in nadaljno rast smrekovih sadik

ŠT. OB-JEK -TA	VRSTA OBJEKTA	ŠT. VZOR -CEV	VIDNI POTEN -CIAL v bar	VIŠ. PRI -RAS -TEK v cm po 90 dneh	IZPAD po 90 dneh	POVPR VIŠ. PRI -RAS -TEK SADIK *	OCEN -JEN IZPAD po 90 dneh v nasadu v %	O P O M B A
1	dober, moker zasip		-15,2			9,1	< 1	
2	ni zakopa - prosto	7	-14,1			7,8	50-60	#
3	deloma slabo zasajene	10	-21,7	2,1	50	2,0	40-50	
4	zelo slabo zasajene	15	-31,2	1,7	60	1,0	80-90	
5	zasajene	6	-20,9	6,9	/	8,4	15-20	
6	dober zasip	6	-10,2			8,0	< 1	
7	slab zasip	10	-30,5			2,6	10-15	
8	slab zasip	10	-34,4			2,6	20-25	

PREGOVORI

Veliko govorice, malo resnice.
Bogastvo ne osreči človeka.
Bogat je tisti, ki je zadovoljen, kar ima.
Lahko skup spraviš — lahko zapraviš.
Bogata nevesta je rada rogata.
Od svojih žuljev je malo kdo obogatel.
Ubogi vsak krade, bogat pa nobeden.
Čas je najboljši sodnik.
Čas ozdravi, kar boli.
Leta hitijo, dnevi se vlečejo.
Dan ni tako dolg, da ne bi bilo večera.
Samo nestalnost je stalna.
Za skrbi je še tudi jutri čas.
Denar slave ne prevpije.
Čast je časti vredna.

M Čarf

Tabela 6 : nadaljevanje

ŠT. OBJEKTA	VRSTA OBJEKTA	ŠT. VZOR-CEV	VODNI POTENCIAL v bar	VIŠ. PRI-RAS-TEK v cm po 90 dneh	IZPAD po 90 dneh	POVPR. VIŠ. PRI-RAS-TEK SADIK *	OCEN-JEN IZPAD po 90 dneh v nasadu v %	O P O M B A
9	dobro zasajene	10	-14,0	9,1	/	8,5	< 1	
10	slab zasip na soncu	10	-31,9			2,6	15-20	
11	slabo zasajene	10	-31,9	2,0	30			
12	sadnja v vlažno zemljo	5	-24,6	8,3	/	7,6	< 1	
13	sadnja na suh greben	5	-28,0	4,4	/	2,8	15-20	
14	dobra sadnja	5	-13,1	10,4	/	8,9	< 1	
15	dobra sadnja	5	-14,3	8,8	/	7,2	1-5	
16	podsadnja slaba sadnja	6	-32,4	1,0	20	1,2	30-35	
17	sadnja v vlažno zemljo	5	-27,7	1,9	20	1,5	20-30	
18	sadnja na sušno pobočje	5	-26,0	3,9	/	3,8	5-10	
19	sadnja v vlažno zemljo	5	-20,5	5,6	/	5,0	< 1	
20	podsadnja dobra sadnja	5	-21,2	3,3	/	2,4	5-10	
21	dobra sadnja	5	-20,3	2,7	/	2,3	10-15	
22	slab zasip	10	-29,3			1,7	30-35	

* slučajnostno izbrane sadike, #1 dan na terenu,

Objekti od 1—8 ter 10 in 11 so bili na območju TOK Slovenj Gradec, objekt 9 na območju TOZD Slovenj Gradec, objekti od 12 do 15 na območju TOZD Radlje, objekti od 16 do 21 na območju TOK Dravograd in objekt 22 na območju TOK Radlje.

Tabela 7: Odvisnost izpada (posušitve) sadik od vodnega potenciala

VODNI POTENCIAL v bar	NA TERENU št. meritev, izpad v %	V DREVNICI št. meritev, izpad v %
- 5 --10	- -	15 /
-10 --20	38 do 1	41 /
-20 --25	36 20	10 /
-25 --30	25 26	10 /
-30 --35	61 40	20 20
	160 * 24 %	96 * 4 %

* povprečni izpad merjenih sadik v %.

Izpad po 90 dneh.

IZSLEDKI

Rezultate opravljenih meritev in analiz prikazujejo tabele od 1 do 7.

Iz poskusov je razvidno kako pomembna je zaščita sadik pred izhlapevanjem. Že v drevesnici se je pri simuliranih slab-

SKALA NAD KMETIJO

Na Ostrici v bližini Paškega Kozjaka se je utrgala okoli osem ton težka skala in si ubrala pot v dolino. Po izredno strmim pobočju se je kotalila približno 1200 metrov in se ustavila na gozdno kamionski cesti Dolič—Paški Kozjak, le nekaj metrov nad kmetijo Bajtnar, lastnice Marte Hribaršek iz Kozjaka 38. Sreči gre pripisati, da se je skala ustavila na cesti, sicer bi treščila v gospodarsko poslopje. Skalo so s ceste spravili šele potem, ko sta jo minerca Gozdnega gospodarstva Slovenj Gradec razstrelila.

F. Jurač

ših vrstah zasipa pokazalo povečano izhlapevanje. Pri sadih v gredah in v normalnem zasipu je izhlapevanje minimalno, vodni potencial pa je v mejah izpada do 1 %. Pri sadih shranjenih v hladilnici, kjer je vlažnost 90 % pa je vodni potencial konstanten in je v mejah izpada do 1 %.

Na terenu v nasadih pa je podobno, kot pri simuliranih poskusih v drevesnici, s tem da moramo na terenu prišteti še faktor sadnje. Kjer je sadnja dobra, pa čeprav na slabših in plitvejših tleh je izpad majhen, kjer pa je sadnja slaba, pa čeprav na dobrih in globokih tleh, je izpad tudi do 90 %. To pa narekuje velike stroške, ki so povezani z pogozdovanjem in kasneje še z dopolnitvijo teh nasadov, lahko pa so posledice še hujše.

Iz tabel je razvidna odvisnost prijemanja in nadaljnje rasti od preskrbljenosti sadik z vodo. Izpadi sadik so se izrazito povečali, ko je vodni potencial padel pod -20 barov in se kasneje strmo povečevali, ko je vodni potencial še padal. S slabim vodnim potencialom pa je povezan tudi višinski prirastek preživelih sadik.

POVZETEK IN OPAŽANJA

Gozdne sadike, ki se prekomerno izsuše pri prevozu na teren, v slabem zasipu ali pri malomarnem sajenju ali pa že pri malomarnem zasipu v drevesnici, se s tem spremenijo iz kakovostnih sadik v neakovostne. Kakovost pa je pogoj, ki ga danes še kako poudarjamo.

Pri prevozu sadik je obvezna zaščita le-teh. Vedeti moramo, da pri prevozu veter piha z veliko hitrostjo. S tem se izsušijo korenine, kar pa bistveno zmanjšuje kasnejšo zmožnost absorpcije sadik.

Veliko je nekvalitetnih zasipov, ki so bili na soncu in izpostavljeni vetrovom.

Vse to vpliva na kasnejši večji izpad sadik.

V zasipih so bile sadike predolgo, tudi več kot mesec dni. Mnogokateri izmed teh zasipov pa je bil tudi slab. S tem se je znižal uspeh umetne obnove.

Ponekod se k temu doda še slaba sadnja (ponekod izpad tudi do 90 %).

Meritve in opažanja so pokazala, da je boljša sadnja v družbenem kot v zasebnem sektorju. Večji uspeh sadnje se je pokazal tudi pri sadnji v jamice kot pri sadnji »pod lopato«.

Tabela 8: Vpliv vodnega potenciala na prijetanje in na kasnejšo rast smrekovih sadik

VODNI POTENCIAL v bar	ŠT. SADIK	IZPAD v %	VIŠINSKI PRIRASTEK po 1. letu v cm
Poizkus: RUETZ (1976)			
- 5,7	20	5	7,1
- 12,7	21	9	6,2
- 22,8	18	28	7,1
- 32,1	20	45	5,1
- 37,4	16	50	4,5

Tabela 9: Vpliv vodnega potenciala na prijetanje in nadaljno rast sadik

VODNI POTENCIAL v bar	ŠT. SADIK	IZPAD v %	VIŠINSKI PRIRASTEK po 1. letu v cm
Poizkus: IGLG (1988)			
- 5,5	4	/	6,1
- 14,1	13	/	5,1
- 22,5	9	22	2,9
Poizkus: DREVESNICA MUTA (1990)			VIŠINSKI PRIRASTEK po 90. dneh
- 16,8	10	/	12,1
- 18,7	10	/	12,0
- 22,1	10	/	11,1
- 28,4	10	/	9,4
- 30,7	10	/	8,7
- 33,8	10	20	7,6

Fiziološko stanje — svežost sadik je izrednega pomena v neugodnih sušnih obdobjih. Kakšna je odvisnost izpada od vodnega potenciala kažeta tabeli 8 in 9. Med poizkusi Ruetza, IGLG in našimi poizkusi je precejšnja podobnost kar kaže na točnost naših meritev.

Meritve kažejo na veliko korelacijo med vodnim potencialom in nadaljnjo rastjo sadik po saditvi. Sadike, s katerih so bili vzeti vzorci za meritve, so bile posajene v jamice v negnojeno zemlji v drevesnici. Uspeh sadnje in nadaljnja rast je razvidna iz tabele 9. Vzorci merjenih sadik so bili vzeti povsem slučajnostno iz celotnega zasipa ali pa iz celotnega nasa-da.

MISLI ZA NAPOTEK

Meritve so pokazale da je uspeh umetne obnove ponekod zelo slab. Zanimiva je primerjava uspeha presaditve poskusno merjenih sadik v drevesnici in na terenu kot kaže tabela 7. Razlika lahko izhaja samo iz različne manipulacije s sadikami in različne sadnje. To nas navaja na misel, da je bila ponekod na terenu manipulacija in sadnja sadik slaba, kar pomeni, da je odnos delavcev do sadik slab, nadzor s strani strokovnega osebja pa pomankljiv.

Več pozornosti pri umetni obnovi bi morali posvečati sadnji na slabših rastiščih, kjer so že pogoji za uspeh manjši.

V takih primerih se sigurno dobro obnese namakanje sadik (korenin) v blatno brozgo. S tem sadika pridobi na vlažnosti in bolje prenese presaditveni šok. Sadnja je sicer zamudnejša je pa zato bistveno uspešnejša. (Takega načina sadnje se poslužujejo le redki, med njimi TOZD Mislinja.)

Sadike naj bodo čim manj časa v zakopih, posebno še v takih, ki so bolj izpostavljeni izsuševanju.

V končni fazi je vzgoja sadik, ki se kasneje posušijo predraga. K ceni sadike moramo dodati vloženo delo v sadnjo, ponoven nakup, prevoz in sadnjo sadik. Cena neuspešne sadnje je torej zelo visoka. Tako se zelo izplača, če smo od izkopa do sadnje sadik na terenu dosledno pozorni in strokovni.

LITERATURA

1. Presajevanje mladih smrečic in vodni režim, GV 6/74,
2. Kakovost in izbor sadik gozdnega drevja v Sloveniji, mag. Sonja Horvat-Marolt GV 5/78
3. O svežosti sadik kot prvini njihove kakovosti ter o načinih njihovega ugotavljanja, Lado Eleršek, dr. Franc Batič GV 10/89

Marija Herman-Planinšek, dipl. ing. gozd.
Vlado Planinšek

V Mislinji

Ob letošnjem Koroškem turističnem tednu v Črni na Koroškem so tudi letos tekmovali gozdni delavci — sekači. Z razliko od prejšnjih let

Zmagovalec Peter Obretan prejema pokal

so tokrat tekmovali gozdarji iz TOZD Gozdarstvo Črna na Koroškem. Zmagal je Peter Obretan, za njim pa so bili še Andrej Obretan, Jakob Kos, Tomo Vinšek, Jože Zapečnik in Rudi Kos. Na sliki: Tekmovalci po tekmovalstvu.

F. J.

Tekmovalci po tekmovalstvu

Na Oglarske večere '90 na Piršev dom nad Mislinjo so prihajali ljudje od blizu in daleč.

V Mislinji

USPELI OGLARSKI VEČERI

Turistično društvo Mislinja je tudi letos pripravilo turistično in etnografsko prireditev »Oglarski večeri '90«, na kateri so zlasti prikazali uporabo oglja v preteklosti. Prikazali so tudi pohorske plese in šege, mislinjski lovci pa so predstavili svoje običaje. Izredno zanimive so bile vaskške igre, zlasti fajakarski sprevod s šrango pri Pirševem domu, domače kulturno-umetniško društvo Mislinja pa je predstavilo odlomke iz dela Deseti brat in iz Pridig Janeza Svetokriškega.

Pri turističnem društvu v Mislinji so se odločili, da bodo dohodek Oglarskih večerov 90 namenili za postavitev železniške lokomotive, ki je nekdaj vozila na železniški progi Celje—Dravograd. Lokomotivo naj bi v Mislinjo pripeljali že letos, postaviti pa jo želijo v bližini Petrolovo bencinske črpalke. Poleg tega pa bodo Mislinjčani domačinom in tudi drugim predstavili še lokomotivo, ki je vozila po ozkotirni progi v Mislinjski jarek in je bila prva elektrificirana ozkotirna proga v Evropi.

F. Jurač

VITANJSKA HOLCERIJA

Turistično društvo Vitanje je letos že drugič pripravilo tradicionalno Holcerijo, ki je nekakšen praznik Vitanja. V dveh dneh trajajoči prireditvi so Vitanjčani v kulturnem domu odprli razstavo predvojnih in povojnih fotografij, na katerih je upodobljen kraj. Predstavili so domačo obrt: izdelovanje cokel, košev in kmetijskega orodja. Aktiv mladim združnic in kmečkih žena pa je pripravil razstavo kmečkih jedi in slaščic. Med najbolj zanimivimi prireditvami pa je bilo gotovo tekmovanje gozdnih delavcev, kjer je zmagal Ivan Hrovat Gozdno gospodarstvo Slovenske Konjice. Na tekmovanju so žagali hlode tudi z ročno žago (na sliki).

F. Jurač

Vitanjska Holcerija — tekmovanje z ročno žago

FANTJE SO TEKMOVALI V ORANJU

Robert Lužnic: »Še bom tekmoval...«

Po oranju

Na Trobejevi njivi v Podgorju pri Slovenj Gradcu je bilo regijsko tekmovanje v oranju, katerega je letos priredil aktiv mladih združnikov pri koroški kmetijski zadrugi TZO Ledina Slovenj Gradec. Za tekmovanje se je prijavilo osem tekmovalcev iz vseh štirih koroških občin. Tekmovali so z dvobrazdnim plugom. Na tekmovanju je zmagal Robert Lužnic iz Radelj ob Dravi, za njim pa so se ostali razvrstili takole: Bogdan Moster Radlje ob Dravi, Miro Arbiter Slovenj Gradec, Ivan Štrikar Prevalje, Janko Konečnik Slovenj Gradec, Simon Palko in Dušan Plešivčnik oba Dravograd ter Robert Gradišnik Prevalje. Rezultati ekipno: Radlje ob Dravi, Slovenj Gradec, Prevalje in Dravograd.

Zmagovalec regijskega tekmovanja v oranju Robert Lužnic je bil z osvojenim prvim mestom izredno zadovoljen. »Moram reči, da sem se na tekmovanje izredno dobro pripravil, vse pa je seveda odvisno od pluga samega. Imel sem dober plug in sem s tem dosegel prvo mesto.«

F. Jurač

Z dobrim plugom so tudi dobri rezultati

IZ SKUPŠČINE SLOVENIJE

Od začetka mandata do poletnih počitnic je imela Skupščina Slovenije 4 seje, ki so bile izredno dolge. Samo 3. je trajala 1 dan, 1. dva dni in dve noči, 2. dva in 4. štiri dni! Kot najstarejši član v Zboru združenega dela sem si dovolil, da sem skritiziral razvlečenost skupščinskih sej. Ugotavljam namreč, da to ni samo posledica ogromnega gradiva in obveznih procedur, ampak tudi trajnih, dolgovernih in dostikrat ponavljajočih se razprav nekaterih poslancev. V zvezi z racionalizacijo dela v Skupščini sem postregel z zanimivimi podatki: v prejšnji Skupščini, ki je imela 55 sej, smo delegati dobili skupno 40 kg gradiva; za sedanje 4 seje pa se je gradiva nabralo že za 14 kg! Se pravi: prej je za eno sejo dobil delegat 0,72 kg gradiva, sedaj pa 3,5 kg!

Prav gotovo vas ne zanima gora gradiv, ki se nanašajo na največ na zvezne zakone in druge splošne akte, na katere morajo republike in AO dati svoje pripombe, mnenja, stališča in končno tudi soglasje, pozitivno ali negativno. Poleg tega se nabere še vrsta republiških zakonov, ki jih je treba ali spreminjati, dopolnjevati, ukinjati ali sprejeti na novo.

Zgodovinski dogodek, ki ga je Skupščina sprejela prvi dan tretje seje, je sprejeta Resolucija o suverenosti Republike Slovenije. Predlog je bil odan iz vrst DEMOSA, podprle pa so ga tudi vse ostale stranke. Vzdušje je bilo prav slovesno, zaključeno z novo slovensko himno in z rdečim nageljnomo. Vso pozornost zasluži tudi sprejem Zakona o spremembi Ustave Republike Slovenije, ki bo služil kot temeljni pravni akt. Republiški Izvršni svet je predložil Skupščini tudi programske usmeritve razvoja R. Slovenije.

Nas kmete gotovo bolj zanima tisto delo v Skupščini, ki se nanaša na vprašanje kmetijstva. Obravnavan je bil osnutek odloka o dopolnitvi odloka o višini regresa za umetna gnojila, ki ni bil sprejet. Utemeljitev: predlagana dopolnitev ne stimulira porabnika (kmeta) večja pa izdatke zveznega proračuna.

Sprejet je bil zakon o dopolnitvi zakona o hranilno-kreditnih službah s tem, da se 2. odstavek 1. člena glasi: »Za dinarske hranilne vloge pri HKS jamči subsidiarno R. Slovenija, če je HKS pridobila jamstvo banke.« Namen: s tem se prepreči odliv kmečkega denarja izven kmetijstva.

Zaradi zagotovil lastninskih pravic (oblik) je bil obravnavan Predlog zakona o začasnih ustavitvi reorganiziranja in začasnih prepovedi razpolaganja s premoženjem v družbeni lastnini OZD in podjetjih, v katera so bila vložena sredstva KZ in drugih oblik združenj kmetov.

Namen: preprečiti privatizacijo družbene lastnine, kar se marsikje dogaja.

K predlogu zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o posebnem prometnem davku je Klub poslancev Slovenske kmečke zveze podal predlog, da bi bili tega davka oproščeni pri nakupu repromaterijala tudi pol kmetje. Ker tega predloga ni sprejel Zbor združenega dela, je potrebna še uskladitev.

Obravnavan je bil tudi predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o pok. in invalidskem zavarovanju. K temu je Klub poslancev SKZ dal pobudo, da se osnova za plačevanje invalidsko-pokojninskega zavarovanja za kmete vrne na januarsko raven. Predlagano je bilo tudi, da se preuči možnost, da na območjih z omejenimi možnostmi za kmetovanje kmete plačujejo 50 % osnov, gorsko-višinske kmete pa se oprosti plačevanja.

Na pobudo SKZ je Skupščina obravnavala tudi kritične razmere v slovenski živinoreji.

Ugotovljeno je bilo, da je temu v veliki meri kriv tudi intervencijski uvoz mesa, mleka in njihovih izdelkov. Sklep: zvezni vladi se predlaga, da ukine intervencijski uvoz hrane, zbrana sredstva pa naj se kanalizirajo v proizvodnjo hrane. Kot je bilo pričakovati se Zvezna vlada temu še ni odzvala.

Na predlog SKZ je Skupščina na 3. seji dne 2. 7. 90 obravnavala in po hitrem postopku sprejela Zakon o začasnem moratoriju sečnje v gozdovih, ki so bili odvzeti po zakonu o zemljiškem maksimumu, po kazenskem izreku ali drugače. Zakon je bil nekoliko nedorečeno pripravljen, saj zajema mirovanje sečnje tudi gozdove cerkvene lasti, kar predstavlja v nekaterih predelih Slovenije velike površine in s tem tudi velike mase napadlega lesa, kar pomeni količinski in finančni izpad v GG in lesno-predelovalni industriji. Slovenska kmečka zveza v svojem programu jasno pravi, da se zavzema za vrnitev krivično odvzetih gozdov, ne zagovarja pa oživiljanje veleposesti. Dopolnilo tega zakona, ki naj to natančneje opredeli, je že bilo obravnavano in bo najbrž sprejeto na prvem jesenskem zasedanju.

Sprejem tega zakona je dvignil neverjetno veliko prahu. Že pri razpravi v Skupščini sem bil zelo presenečen. Pričakoval sem, da bo ta zadeva šla skozi kot nekaj povsem razumljivega in upravičenega, brez pripomb, morda celo z odobravanjem, toda temu ni bilo tako. Slišati je bilo veliko ugovorov in napovedi, da se poleg gospodarske škode s tem povzročajo tudi nove krivice! Nekateri so govorili tudi o povečani brezposelnosti, ki bi jo naj povzročil ta »krivični« zakon.

Tudi javni mediji so ta zakon prikazovali enostransko, takšno kritiko je slišati tudi na terenu. Ubogi so tisti, ki bi naj vrnili to, kar jim je bilo dodeljeno, za tiste, ki jim je bila nekoč storjena velika krivica, pa se razen Slovenske kmečke zveze težko najde zagovornik.

Reakcija zaradi tega »krivičnega« zakona ni povsod enaka. Odvisno od tega, koliko je v posameznem kraju ogroženo gospodarjenje z gozdovi tam, kjer je veliko takih gozdov, ki

so nekdanj brezplačno menjali lastnika. Na območju GG Slovenj Gradec ta številka ni pretirano visoka, zato je sedanji direktor dal o tem zelo objektivno izjavo. Zelo hud primer je v GG Nazarje, ki gospodari z velikimi površinami gozdov, ki so bili (so še vedno) škofijska last!

Ko spremljam te dogodke se mi vsiljuje misel, da se še nismo popolnoma otresli ideologije, ki so jo nam vcepili v preteklih letih, da imamo še vedno nejasne pojme o zasebni lastnini! Če se trkamo na prsa, da hočemo biti pravna država, moramo popraviti krivice, ki so bile storjene iz političnih motivov! Za to nas ne zavezujejo samo predvolilne obljube, ampak zgolj zavest, da smo končno v pravi državi, kjer imamo o zasebni lastnini čiste pojme in se ravnamo po njih!

Spomnimo se samo številnih kmetij v vseh obmejnih občinah Slovenije, ki so bile zaplenjene! V prvih povojnih letih je bilo veliko prebežnikov preko državne meje, zaradi teh pa je bila nesrečna marsikatera kmečka družina. Zadostovalo je, da je kdo takemu prebežniku samo pokazal, kje je državna meja, morda še celo tega ne, če je bil izdan, je sledila zaporna kazen od 3 do 6 let (pregnanost v izpraznjene kočevske vasi) in zaplenba celotnega premoženja. Glavni delikt teh prestopnikov je bil ta, ker so imeli premoženje! Obsojeni so bili po boljševiški, pregnani pa po okupatorjevi metodi! Če lahko za tako ravnanje razumemo okupatorja, ki je imel za cilj raznarodovanje našega naroda, pa nikakor ne moremo razumeti nove oblasti, ki je prav take metode uporabljala proti svojim ljudem, proti tistim kmetom, ki so bili še malo prej steber NOV! Poznam družino, ki jo je zaradi sodelovanja s partizani okupator 1. 1944 preselil v taborišče, odkoder so se vsi srečno vrnili. Zaradi obmejnega prekrška je bila ista kmečka družina 1. 1948 pregnana v Kočevje. Okupator je pustil njihov grunt pri miru, naši so ga jim zaplenili!

Vsi ti obsojenci še po 45. letih niso pomoščeni, saj so na svoji zemlji še vedno le najemniki, nekateri pa so dobili gozd v dosmrtno uživanje!

To je torej druga stran medalje. Vsako medaljo pa je treba gledati z obeh strani in šele potem presoјati!

Ajnžik

PRIZIDEK K ŠOLI

Za učence in učitelje osnovne šole Rada Iršiča v Mislinji bo gotovo letošnji pričetek šolskega pouka eden najlepših. V prizidku osnovne šole, ki so ga predali svojemu namenu, bodo učenci imeli še osem sodobnih učilnic s pripadajočimi kabineti in bodo tako z novim šolskim letom prešli na enoizmenski pouk. Gradnja prizidka je stala okoli 15 milijonov din, denar pa so zbrali kraјani s samopriskevkom, ostali denar pa se je stekel iz drugih virov. Ob odprtju prizidka pa so se spomnili tudi 160-letnice začetkov šolstva v Zgornji Mislinjski dolini.

F. Jurač

PROBLEMATIKA RAZREŠEVANJA PRESEŽKOV

V GG Slovenj Gradec je zaposlenih 802 delavcev. Ob soočanju s problemom presežne delovne sile ugotavljamo, da je izobrazbena struktura delavcev neugodna, saj n.pr. med sekači kar 200 delavcev nima končane osnovne šole, medtem ko imamo na drugi strani 49 dipl. ing. gozdarstva. Zaradi tega obstaja izredno majhna možnost prerazporejanja delavcev zaradi viškov delovne sile, ki se v zaostrenih gospodarskih razmerah kažejo tudi v gozdarstvu, še posebej sedaj, ko je v veljavi zakon o moratoriju sečnje v družbenih gozdovih. Če so do sedaj posamezni TOZD ocenjevali tudi do 30 % presežne delovne sile, omenjeni moratorij pomika ta % na celotno delovno organizacijo.

Zato smo prisiljeni ugotoviti možnosti, kako razreševati problem presežne delovne sile in sicer tako, da ugotovimo najprej stanje na tem področju, nato pa razgradimo posamezne možnosti po predpisanem postopku. Pravna podlaga za takšen postopek sta zvezni in republiški zakon o delovnih razmerjih ter splošna kolektivna pogodba za gozdarstvo skupaj s panožno kolektivno pogodbo, ki pa žal v tem trenutku, ko to pišemo, še ni sprejeta in se v svojih predlogih lahko sklicujemo le na njen predlog. Za konkretno razreševanje presežkov to seveda ni dovolj, vendar menimo, da ni nič narobe, če aktivnosti v tej zvezi tečejo in bomo lahko začeli ukrepati takoj, ko bo panožna kolektivna pogodba sprejeta.

Upamo, da bo to pred 30. 9. 1990. Na ta termin usmerjamo naš program razreševanja presežne delovne sile.

Kako priti do konkretnih imen in priimkov delavcev, ki predstavljajo presežek? Takoj naj poudarimo, da delavci, ki se bodo znašli na tem ali onem seznamu n.pr. za možen dokup let ali odpravnino, še ni nujno, da so »odveč«, ampak gre med njimi tudi za delavce, ki jih organizacija še kako potrebuje in jih zaradi tega tudi ne uvrsti v presežek, čeprav imajo sicer možnost predčasnega odhoda v pokoj in podobno.

Sicer pa postopek ugotavljanja temelji na predlogu panožne kolektivne pogodbe:

Na predlog kadrovske službe v DO ali TOZD pristojni organ (direktor TOZD, TOK, ...) določi presežek delavcev s konkretnimi imeni in sicer v skladu s programom razreševanja presežnih delavcev, ki ga predhodno sprejme DS TOZD, TOK, DSSS oz. DO. Pri določitvi konkretnih presežnih delavcev mora direktor upoštevati kriterije, ki jih kot primere našteva 32. čl. republiškega zakona o delovnih razmerjih, podrobneje pa kolektivna pogodba oz. samoupravni splošni akt.

Ti kriteriji so:

- strokovna izobrazba delavca oz. usposobljenost, dodatna znanja in zmožnosti,
- delovne izkušnje,
- delovna uspešnost,
- delovna doba,
- zdravstveno stanje (posledica poškodb pri delu ali poklicnih bolezni),
- socialno stanje (število družinskih članov, zaposlenih družinskih članov, opravljanje

obrtne dejavnosti kot postranski poklic, opravljanje kmetijske dejavnosti, družbeništvo v zasebnih in mešanih podjetjih itd.).

Obvezno je potrebno upoštevati še izločilne kriterije po splošni kolektivni pogodbi za gospodarstvo in ki veljajo za delavce, ki jih ni mogoče uvrstiti v presežek.

Med presežke ni mogoče uvrstiti:

- sindikalnega zaupnika
 - delegata v delavskem svetu
 - delavke v času nosečnosti, med poročniškim dopustom in dopustom za nego in varstvo otroka.
- Med presežke je mogoče uvrstiti z njihovim soglasjem:
- invalide in invalidne osebe,
 - delavce z manj kot 1 letom delovne dobe,
 - oba zakonca, ki sta zaposlena v isti delovni organizaciji,
 - delavke (delavca) samohranilca z otrokom do 2 let starosti

— delavce, ki jim do uveljavitve pravice o pokojnine manjka do 5 let zavarovalne dobe.

V programu razreševanja presežne delovne sile je potrebno za vsakega delavca konkretno predvideti eno izmed pravic, ki mu je TOZD lahko ponudi in sicer:

- sklenitev delovnega razmerja za nedoločen čas v drugi organizaciji oz. pri delodajalcu na delovnem mestu, ki ustreza njegovega znanju in zmožnosti,
- pravico do prekvalifikacije ali dokvalifikacije za delo na drugem delovnem mestu v drugi organizaciji oz. delodajalcu,
- dokup zavarovalne dobe zaradi uveljavitve pravice do predčasne pokojnine, vendar največ do 5 let, če delavec s tem soglaša,
- pravico do odpravnine, če se delavec in organizacija pisno sporazumeta,
- pravico do sklenitve delovnega razmerja s krajšim delovnim časom v drugi organizaciji, oz. pri delodajalcu, s pravico do ustreznega denarnega nadomestila oz. delne pokojnine,
- pravico do sklenitve delovnega razmerja za določen čas v drugi organizaciji, oz. pri delodajalcu.

Če delavec odkloni ponudbo ene izmed pravic, mu po zakonu preneha delovno razmerje, razen v primerih, kjer je potrebno njegovo soglasje (predčasna upokojitev, odpravnina).

Dokler se delavcu ne zagotovi ena izmed naštetih pravic, vendar najdalj dve leti, ima delavec pravico do nadomestila OD v višini, določeni s kolektivno pogodbo, ki pa ne sme biti nižja od zajamčenega OD.

Če analiziramo pravice delavcev v primeru presežka z vidika njihove možnosti uporabe v praksi v GG, so posamezne pravice videti naslednje:

a) možnosti sklenitve delovnega razmerja v drugih organizacijah so takšne minimalne, glede na to, da se sedaj vsi ukvarjajo z lastnimi presežki;

b) enako velja za pravico do prekvalifikacije ali dokvalifikacije na drugem delovnem mestu ali drugi organizaciji, saj prvič — te pripravljenosti pri delavcih ni, drugič — uporaba teh možnosti ni smiselna, saj je na vseh

delovnih mestih delavcev dovolj, s samo prerazporeditvijo delavcev z enih na druga delovna mesta in obratno pa zmanjšanje njihovega števila ne dosežemo;

c) v zvezi z dokupom zavarovalne dobe za uveljavitev pravice do starostne pokojnine zaradi razumevanja naj najprej opredelimo, v katerih primerih se lahko takšen dokup uveljavi. To je v naslednjih primerih:

1. zavarovanec, ki še ni dopolnil 55 let starosti (moški) oziroma 50 let (ženska), če je dopolnil najmanj 35 let (moški) oziroma 30 let (ženska) pokojninske dobe;

2. zavarovanec, ki je dopolnil 55 let ali več starosti (moški) oziroma 50 let ali več (ženska), če je dopolnil najmanj 35 let (moški) oziroma 30 let (ženska) pokojninske dobe;

3. zavarovanec, ki je dopolnil 60 let ali več starosti (moški) oziroma 55 let ali več (ženska), če je dopolnil najmanj 15 let pokojninske dobe;

4. zavarovanec, ki je dopolnil 65 let ali več starosti (moški) oziroma 60 let ali več (ženska), če je dopolnil najmanj 10 let zavarovalne dobe.

Dokup zavarovalne dobe za uveljavitev pravice do predčasne pokojnine lahko uveljavi zavarovanec, ki je dopolnil 55 let starosti ali več (moški) oziroma 50 let starosti ali več (ženska) in najmanj 30 let pokojninske dobe (moški) oziroma 25 let (ženska).

Dokup zavarovalne dobe za izpolnitev pogojev (do 1/3 delovnih let) za uveljavitev pravice do invalidske pokojnine lahko uveljavi tudi delovni invalid II. in III. kategorije, ki mu zaradi določene starosti niso zagotovljene pravice na podlagi preostale delovne zmožnosti.

V primerih, ki jih navajamo, lahko zavarovanec dokupi le toliko zavarovalne dobe, kolikor jo potrebuje za uveljavitev pravice do upokojitve.

Zavarovalna doba po posameznih točkah se dokupi tako, da se plača prispevek, ki se določi po ekonomskih merilih.

Primeroma opredeljujemo n. pr. dokup 5 let zavarovalne dobe za moškega in žensko, izračunane na podlagi najnižje in najvišje pokojninske dobe (osnova april 1990), da bi določili teže finančnih sredstev, ki bi bila potrebna za razreševanje teh problemov:

a) moški star 54 let in 35 let delovne dobe dokupi 5 let zavarovalne dobe tako, da bi skupna pokojninska osnova znašala 40 let. Najnižja pokojninska osnova je 3.406,04 din. skupni prispevek za 5 let zavarovalne dobe pa bi znašal **186.019,81 din.** Če pri tem zavarovanju vzamemo najvišjo pokojninsko osnovo (16.142,19 din), skupni prispevek za 5 let zavarovalne dobe znaša **881.603,58 din.**

b) ženska stara 49 let in z dejansko pokojninsko 30 let, dokupi 5 let zavarovalne dobe, tako da bi skupna pokojninska doba znašala 35 let. Če upoštevamo najnižjo pokojninsko osnovo 3.406,04 din, potem skupni prispevek za 5 let zavarovalne dobe znaša **968.530,29 din.**

Ocenjujemo, da bi GG stal dokup let za vse delavce, ki to možnost imajo, ca. 17,5 mio din.

Sicer pa je stanje glede zavarovane dobe v GG Slovenj Gradec po TOZD, TOK in DSSS naslednje:

TOZD Gozdarstvo Mislinja — 4 delavci
TOZD Gozdarstvo Slovenj Gradec — 4 delavci
TOZD Gozdarstvo Črna — 19 delavcev
TOZD Gozdarstvo Radlje — 12 delavcev
TOK Gozdarstvo Slovenj Gradec — 3 delavci
TOK Gozdarstvo Ravne — 2 delavca
TOK Gozdarstvo Dravograd — nima teh primerov
TOK Gozdarstvo Radlje — 2 delavca
TOZD Transport in servisi Pameče — 5 delavcev
TOZD CLS Otiški vrh — 2 delavca
TOZD Gradnje — 2 delavca
Delovna skupnost skupnih služb — 23 delavcev

Vsi podatki so izračunani na datum 30. 9. 1990.

č) odpravnina za delavce, ki predstavljajo presešek, znaša po splošni kolektivni pogodbi:

- za delavce do 15 let delovne dobe v višini 24 OD
- za delavce nad 15 do 30 let delovne dobe v višini 30 OD
- za delavce nad 30 let delovne dobe v višini 36 OD

Osnova je povprečni izplačani OD delavca v zadnjih 3 mesecih pred uveljavitvijo pravice do odpravnine.

Delavcev, ki bi imeli možnost pridobiti odpravnino glede na možnost zaposlitve doma (obrt, zasebno podjetje, kmetija) je po TOZD, TOK in DSSS naslednje število:

- za obrt:
v TOZD TIS Pameče — 2 delavca
v TOZD Gradnje — 1 delavec
v TOZD Gozdarstvo Radlje — 1 delavec
v DSSS — 1 delavec
- za kmetijstvo:
v TOKO Radlje — 2 delavca
v TOZD Gozdarstvo Radlje — 1 delavec
v TOZD TIS Pameče — 5 delavcev
v TOK Dravograd — 1 delavec
v TOZD Gozdarstvo Slovenj Gradec — 4 delavci
v DSSS — 1 delavec
- za zasebno podjetje:
v DSSS — 3 delavci

Možnost dokupa let in uveljavitve pravice do odpravnin ima 100 delavcev, kar pomeni 12,5 % od skupnega števila sedaj zaposlenih, kar je nedvomno dosti premalo za celovito razrešitev dejanskih presežkov. Jasno je torej, da predstavlja dokup let in plačilo odpravnine le delno razreševanje teh problemov in da bo potrebno poseči še po drugih ukrepih, v skrajnih primerih tudi do odpuščenja delavcev, če ne bo drugih nadomestnih programov za zaposlitev ali zaposlitev s skrajšanim delovnim časom v drugi organizaciji ali sklenitve delovnega razmerja za določen čas v drugi organizaciji.

Sicer pa sta tudi sam dokup let in plačilo odpravnine vprašljiva z vidika finančne mož-

nosti DO, da bi našla dovolj sredstev v te namene. Te finančne možnosti ta trenutek še raziskujemo, tako v lastni DO kot tudi izven, saj obstajajo predlogi, da bi 50 % vrednosti odpravnin oz. dokupa čet financirala Skupnost za zaposlovanje. Po vsej verjetnosti pa bomo realizirali presežke delavcev po nakazanih poteh le deloma, ker gotovo ne bo dovolj denarja za uveljavitev vseh pravic, ki jih bodo sicer imeli delavci na osnovi ugotovljenih presežkov.

Navedeno problematiko je obravnaval tudi delavski svet DO GG in v zvezi s tem sprejel naslednje sklepe, ki jih po potrebo uresničiti:

1. Za posamezne TOZD, TOK in DSSS se do 30. 9. 1990 pripravijo programi razreševanja presežkov delavcev in sicer tako, da se za načrtovani obseg proizvodnje oz. dejavnosti določi potrebno optimalno število delavcev ter glede na to določi presežek delavcev.

Za tako določen presežek se opredeli dveletni rok konkretnega razreševanja teh presežkov.

2. S 30. 9. 1990 se začne reševati presežek delovne sile po postopku dokupa let do enega leta in odpravnin, zlasti v primerih, ko gre za delavce z daljšo bolniško odsotnostjo (kjer se oceni, da ni možnosti za invalidsko upoko-jitev) vse skladno s finančnimi možnostmi delovne organizacije.

3. Do konca tega leta je potrebno opredeliti nove proizvodne programe za zaposlitev ca. 10 % od sedanjega števila delavcev GG.

Ivan PENEČ

NAŠI JUBILANTI

MESECA AVGUSTA IN SEPTEMBRA PRAZNUJEJO 10 let delovne dobe

1. Edi FERLEŽ, Gozdarstvo Črna
2. Ivan KUMPREJ, Gozdarstvo Črna
3. Romana MERZDOVNIK, Gozdarstvo Mislinja
4. Drago BOROVNIK, TOK Slovenj Gradec
5. Zdenko TOPIČ, Gradnje
6. Silva PAŽEK, Nova oprema
7. Irma KOLERIČ, Nova oprema
8. Drago BUKOVNIK, Žaga Vuhred
9. Alojz JEROMELJ, TP Pameče
10. Peter MATVOS, TP Pameče
11. Fanika KARNIČNIK, TP Pameče
12. Peter MATVOZ, TP Pameče
13. Bernarda HORVAT, TP Prevalje
14. Darinka ŽIBERNA, TP Prevalje
15. Ivana ŽAVČER, TSP Radlje — Podvelka
16. Darko LIPUŠ, TSP Radlje — Podvelka
17. Milena VINŠEK, TSP Radlje — Podvelka
18. Antonija VILTUŽNIK, TSP Radlje — Podvelka
19. Vinko MAVC, TSP Radlje — Podvelka
20. Jadranka BRAKUS, LESNA, Trgovina inženiring Šibenik

20 let delovne dobe

1. Stane ČOFATI, Gozdarstvo Črna
2. Karel STRADOVNIK, DSSS GG Slovenj Gradec
3. Milka ŠTOLČER, Transport in servisi Pameče

4. Ivica JELEN, Nova oprema
5. Anica LAMUT, Nova oprema
6. Bernarda OŠLAK, Žaga Otiški vrh
7. Rajko GRAŠIČ, TIP Otiški vrh
8. Karel GRAŠIČ, TIP Otiški vrh
9. Valentin ŠKRATEK, TIP Otiški vrh
10. Marija KORAT II., TP Pameče
11. Elica KRESNIK, TP Pameče
12. Nada MLAČNIK, TP Pameče
13. Marija MATVEZ, TP Pameče
14. Jelka MERZDOVNIK, TP Pameče
15. Julijana RAMŠAK, TP Pameče
16. Jelena SVETINA, TP Pameče
17. Jožica VODOVNIK, TP Pameče
18. Marjeta ČERNEL, TP Prevalje
19. Marjeta MLINAR, TP Prevalje

20. Matilda STRMŠNIK, TSP Radlje — Podvelka
21. Marija PAŽEK, TSP Radlje — Podvelka
22. Elizabeta GRUM, TSP Radlje — Podvelka
23. Cvetka ROBNIK, TSP Radlje — Podvelka
24. Marija KOZJAK, TSP Radlje — Podvelka
25. Pavla NOVAK, TSP Radlje — Podvelka
26. Marjan STRMŠNIK, TSP Radlje — Podvelka
27. Marija PLAZOVNIK, Trgovina inženiring
28. Rozika SANTNER, TP PAMEČE

30 let delovne dobe

1. Ivan ČEKON, Gozdarstvo Črna
2. Janko ČOFATI, Gozdarstvo Črna
4. Oto TERNIK, Gozdarstvo Radlje
5. Jože KOTNIK, CLS Otiški vrh
6. Edo KOPMAJER, TOK Ravne
7. Justina LENART, DSSS GG Slovenj Gradec
8. Ivan MATKO, Transport in servisi Pameče

9. Marija JEROMEL, Nova oprema
10. Franc REPAS, Nova oprema
11. Jurij KRESNIK, Nova oprema
12. Stane KUMER, Nova oprema
13. Viktor KLINC, Nova oprema
14. Ivan LORBEK, TIP Otiški vrh
15. Jože KREBS, TP Pameče
16. Alojzija POPOVIČ, TP Prevalje
17. Ema GRDODOLNIK, TSP Radlje — Podvelka
18. Marija MAHER, TSP Radlje — Podvelka

35 let delovne dobe

1. Ivan LEKŠE, Gozdarstvo Mislinja
2. Jožica ČEPIN, Gozdarstvo Črna
3. Andrej ŠERTEL, DSSS GG Slovenj Gradec
4. Branko ZAVERNIK, DSSS GG Slovenj Gradec
5. Jože ZAVODNIK, Transport in servisi

6. Ciril TRIGLAV, Žaga Otiški vrh
7. Dragan DRAGIČEVIČ, LESNA, Trgovina inženiring Beograd

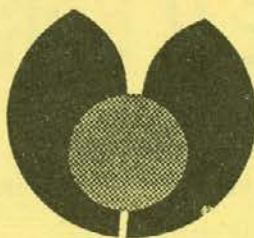
40 let delovne dobe

1. Ivan KORAT, TIP Otiški vrh
2. Džimišit BILJALI, LESNA, Trgovina inženiring Beograd

V prejšnji številki VIHARNIKA je iz seznama naših jubilarov pomotoma izpadel Alojz JEHAART, ki je v juliju dopolnil 35 delovne dobe.

KOROŠKA KMETIJSKA
ZADRUGA, n. sub. o
SLOVENJ GRADEC
KOROŠKA ZADRUŽNA
HRANILNO KREDITNA
SLUŽBA, n. sub. o
SLOVENJ GRADEC

PRILOGA ZA KMETIJSTVO izhaja mesečno. Prilogo izdaja KKZ Slovenj Gradec in KZ HKS Slovenj Gradec in je sestavni del Viharnika.

Ureja uredniški odbor. Glavna urednika Rok Gorenšek in Jože Krevh.

Naslov: KKZ Slovenj Gradec, Celjska cesta 7, Uredništvo priloge za kmetijstvo, telefon (0602) 42-341

Tisk: GZP Mariborski tisk, Tržaška cesta 14, 62000 Maribor, 1990.

PRILOGA ZA KMETIJSTVO

LETO VIII — ŠTEVILKA 8—9

AVGUST—SEPTEMBER 1990

POŠTNA PLAČANA

TRIDESET LET DELA V HMELJARSTVU

Na pobudo in predlog IO Poslovne skupnosti za hmeljarstvo Slovenije je bil v mesecu avgustu večjih časti deležen tov. Jože Koletnik, kmetijski tehnik in priznan strokovnjak na področju hmeljarske proizvodnje, dolgoletni delavec KKZ, TZO »LEDINA« Slovenj Gradec in vodja te pridelave v tej temeljni organizaciji. Vedno je dobre volje in s polnim cekrom hudo-mušnih ter duhovitih šal, pa tudi ob vsakem času pripravljen dosledno izvršiti vse tehnološke naloge, kar ta industrijska rastlina še posebej zahteva.

Konečnik: Tov. Jože, v prvi polovici meseca avgusta si najprej opravil nalogo hmeljarskega starešine, kar je veliko priznanje tudi hmeljarjenju v mislinjski dolini, potem pa si skupaj še z nekaterimi drugimi iz Slovenije poletel v Anglijo, kjer si za svoje tridesetletno delo v tej kmetijski panogi prejel priznanje hmeljarskega viteza.

Kaj lahko rečeš o prvi prireditvi?

Koletnik: Praznovanje hmeljarjev se je začelo v Žalcu s svečano sejo izvršnega odbora poslovne skupnosti četrtega avgusta, nadaljevalo pa naslednji dan v Braslovčah. Na tej seji so me imenovali za novega hmeljarskega starešino do naslednje sezone. Za ohranitev tradicije je bil ob tej priliki razvit tudi hmeljarski prapor, podeljena priznanja za dosežene uspehe ter razglašeni najboljši pridelovalci?

Konečnik: Kako izgleda ceremonija, ki jo opravi starešina?

Koletnik: Najprej se izvrši primopredaja »hmeljarskega mačka« (naprave, ki so jo nekoč, ko se je hmelj navijal še na hmeljevke, uporabljali za ruvanje le-teh). Sledil je govor starega in novega starešine. Nato predaja skulpture »štangarja« (moža, ki je ruval hmeljevko pri obiranju) ter praporja. Isto se je ponovilo naslednji dan v Braslovčah, kjer je bila še povorka vseh dosedanjih starešin.

Koletnik: In kaj boš povedal o podelitvi priznanja v Herefordu?

Koletnik: V Anglijo smo potovali z letalom iz Zagreba v London, nato pa z avtobusom proti zapadu v 250 km oddaljeni Hereford. Sprejel nas je župan tega mesta s krajšim kulturnim programom. Naslednji dan je bila otvoritev 38. kongresa I. H. G. C. ter zasedanje tehnične in ekonomske komisije.

Tretji dan je bila seja predsedstva I. H. G. C. in plenarna seja kongresa, kjer mi je bilo podeljeno priznanje hmeljarskega viteza.

Hmeljarski starešina Jože Koletnik s spremljevalko Alenko Pelc, foto T. M.

Četrtega dne je bil zaključni banket s plesom, kjer je govoril častni gost Lord Plumb, nekdanji predsednik EPS.

Vmes so bili zanimivi ogledi, kot na primer ogled herefordskega trga in muzeja sadjevca, ki je eden najstarejših in največjih v svetu (v njem je 200 hrastovih kadi z vsebino 270.000 l) teh dveh farm s hmeljarsko proizvodnjo (ena izmed njih je imela posajenega 50 ha hmeljskih nasadov in 12 ha sadovnjakov).

Proti kraju bivanja v tej državi smo si ogledali še predmestje Londona (kraljevo rezidenco) ter mesto samo, ob reki Temzi pa bivši zapor, kjer je bil zaprt zadnji jetnik, nacistični zločinec R. Hess. Kaj vse je možno videti v tem vele mestu, pa je že zgodba za sebe.

Konečnik: Kakšen je torej splošen vtis?

Koletnik: Nobenega razkošja nisem videl na kmetijah. Stroji so izrabljeni maksimalno — gospodarska poslopja so skromnejša kot naša. Pri hmeljarjenju smo gotovo pred njimi: po kakovosti naprav, oskrbovanosti in donosih, predvsem pa kvaliteti hmelja. Anglija letos ni tako zelena kot navadno o njej govorimo, ker jo pesti suša, kakršne ne pomnijo že več desetletij.

GOSPODARJENJE V KOROŠKI KMETIJSKI ZADRUGI V I. POLLETJU 1990

Pol leta je za nami in z njim velike spremembe: umiritev inflacije, nova oblast, novi predpisi itd. Poslovanje v tem času je bilo težavno, najhuje je pritiskala nelikvidnost, ki pa jo je Koroška kmetijska zadruga do sedaj še nekako premagovala, saj do blokad žiro računov temeljnih organizacij ni prišlo, kar pa je danes že redkost.

Na področju združenstva nas čakajo velike organizacijske spremembe. Le-teh smo imeli nemalo tudi v preteklosti, vendar gre tokrat tudi za temeljito vsebinsko preobrazbo. Splošno sprejeto mnenje je, da je le-ta nujna za boljše gospodarjenje, nerodno pri celi stvari je le, da si jo ob pomanjkanju konkretnih usmeritev in predpisov vsak razlaga po svoje. Čas pa teče in zaradi negotovosti trpi tekoče delo. Namesto, da bi spremembe pri ljudeh podžigale ustvarjalnost, se širita apatija in pasivno čakanje.

Upajmo, da se to obdobje ne bo vlečlo predolgo, saj ima naša zadruga (oziroma bodoče zadruga — sedanje temeljne združne organizacije) solidne temelje za dobro poslovanje. To kažejo tudi polletni rezultati, ki so za današnje razmere zadovoljivi, sploh če upoštevamo, da so po daljšem obdobju zaradi stabilnejših cen dokaj realni.

I. KMETIJSKA PROIZVODNJA

a.) MLEKO (TISOČ L)

	1—6/90	1—6/90 1—6/89
Zadružni sektor	4.772,4	100,0
Družbeni sektor	590,4	99,0
SKUPAJ:	5.362,8	99,9

b.) GOVEJA KLAVNA ŽIVINA (TON)

Zadružni sektor	493,2	94,6
Družbeni sektor	81,7	89,9
SKUPAJ:	574,9	93,9

c.) KLAVNI PRAŠIČI (TON)

Zadružni sektor (Ledina, Odor)	49,6	101,2
»MESNINA«	304,8	110,6
SKUPAJ:	354,4	108,7

V prvih šestih mesecih je bilo v okviru Koroške kmetijske zadruge prodanih 5,4 milijonov l mleka, kar je skoraj enako kot v lanskem istem obdobju. Družbeni sektor sicer odstopa

za 1 %, vendar dosega planirano količino. TZO »LEDINA« prodaja mleko iz farme v Starem tgu tudi na tržnici. V prvem polletju je bilo tako prodanih 40.800 l ali povprečno 6.800 l na mesec oziroma petino celotne proizvodnje na farmi.

Drugačna je situacija pri prireji mesa. Cene so se sicer oblikovale prosto, vendar je nanje bistveno vplivala država z intervencijskimi uvozi cenenega mesa. Tako s ceno rejci v povprečju pokrivajo le polovico stroškov prireje. Položaj je katastrofalen in bo imel, če ne bo bistvenih sprememb na področju zaščite in vzpodbujanja govedoreje, dolgoročne posledice na nacionalno kmetijsko proizvodnjo.

Največji padec pri odkupu živine od kooperantov izkazuje »LEDINA«, in sicer za 15 % v primerjavi z lansko proizvodnjo, ki je bila prav tako manjša kot leto poprej. V družbenem sektorju je prodana količina klavne živine manjša za desetino.

Povečanje prireje je bilo doseženo le pri klavnih prašičih, in sicer zaradi 11 % večje proizvodnje v »MESNINI« in 18 % več pri kooperacijski reji na TZO »ODORU«.

II. MESARSKA DEJAVNOST

»MESNINA« je od koroških TZO odkupila 7 % manj goveje živine. Odkup prašičev je bil

(Nadaljevanje s 1. strani)

Govor starešine — Foto: P. I.

Konečnik: Še kakšna želja za konec tega najinega razgovora?

Koletnik: Rad bi se zahvalil TZO »LEDINI«, ki mi je to potovanje omogočila in me pri tem denarno podprla.

Veliko ljudi, ki te dni potujejo po dolini, se v Šmartnem oziroma po nasadih in rečejo: hmelj bo pa letos lep. Čutijo neko pripadnost. Še od takrat, ko so že v zgodnjih jutranjih urah pridne roke, predvsem žensk in otrok, v megli in hladni rosi obirale kobule savinjskega goldinga. Merilec je nabrano izmeril v »škafu«, namestnik pa izdal žetone. Tu in tam je moral kdo na »plahto« in ločiti rjavo od zelenega. Malo slabe volje je bilo, dan pa je kljub temu mineval v veselem razpoloženju obiralcev. Vmes je traktorist odpeljal v sušilnico napolnjene koše iz jutovine. Do poznih večernih ur.

Danes to opravi stroj in nekaj ljudi. Sedaj je pač drugače.
Jože Konečnik

Sortiranje krompirja v skladišču v TZO Odor — Foto: H. M.

Koliko vreč zelenega zlata bo letos s koroških hmeljskih nasadov? — Foto: J. K.

skupaj z »MESNINO« lastno proizvodnjo večji za 1,6 %.

Uslužnostno klanje so zmanjšali za 4 %. Proizvedli so 217 t mesnih izdelkov, kar je skoraj za tretjino več kot v enakem obdobju lani. Zaradi večje lastne proizvodnje so zmanjšali nabavo in prodajo mesnih izdelkov drugih proizvajalcev. Za 70 % oz. 31 ton več kot lani pa so nabavili govejega mesa izven regije. Prodaja vseh vrst mesa in mesnih izdelkov je skupaj povsem enaka kot lani, precejšnje razlike pa so med posameznimi vrstami.

Za 20 % se je povečala prodaja mesnih izdelkov, manjše pa so količine prodane perutnine (za 12 %), svinjskega mesa (za 7 %) in junetine (za 2 %).

III. TRGOVSKA DEJAVNOST

Kljub bojazni, kako bo na prodajo v združenih trgovinah vplival padec kupne moči in veli-

ko povečanje nakupov čez mejo, je bila prodaja v 1. polletju dobra, kar kažejo tudi pozitivni rezultati te dejavnosti ob periodičnem obračunu. V vseh TZO je trgovski obrat posloval z dobičkom.

IV. FINANČNI KAZALCI

V okviru Koroške kmetijske zadruge sta šestmesečno poslovanje zaključila s pozitivnim rezultatom TZO »LEDINA« (324 tisoč din akumulacije) in TOZ »MESNINA« (43 tisoč din akumulacije). Zneski akumulacije so skromni, vendar tudi zneski izgub niso posebej zaskrbljujoči.

TZO »ODOR« izkazuje izgube za 10 tisoč din, kar sta dve povprečni neto plači. V TZO »TRATA« je znesek izgube sicer večji (658 tisoč din), vendar je v tem času odplačala največ kreditov, saj je zmanjšala svojo zadolženost pri HKS za 1,4 milijona din oz. za 60 %.

JOŽE PRATNEKAR

Magister Jože Pratnekar

Podatki za temeljne organizacije iz periodičnega obračuna 1—6/90 (v tisoč din):

	»LEDINA«	»TRATA«	»ODOR«	»MESNINA«	SKUPAJ
PRIHODEK	53.091	22.701	28.175	48.829	152.796
MATERIALNI STROŠKI	2.862	2.130	1.599	20.172	26.763
AMORTIZACIJA	919	711	391	843	2.864
BRUTO OD	4.226	3.467	1.621	6.354	15.668
AKUMULACIJA	324	—	—	43	367
IZGUBA	—	658	10	—	668
Št. zap.	92	73	33	134	451*
Neto OD/zap. v din;	4.174	4.075	4.298	4.435	4.319*

* Vključno z DSSS. V DSSS je bilo zaposlenih 19 delavcev, njihov povprečni neto OD je znašal 5.105 din.

V KKZ je povprečni neto OD na delavca pod republiškim povprečjem.

Po posameznih obratih je bilo poslovanje naslednje:

Trgovina je bila pozitivna v vseh TZO, združništvo z izjemo na »TRATI« prav tako. Z negativnim finančnim izidom pa so poslovali na kmetijskih obratih na »LEDINI« in »TRATI« (izjema je lastna kmetijska proizvodnja na

»ODORU« in v enotah strojnega parka (na »LEDINI« in »ODORU«), posebno neugodno pa je bilo poslovanje na gozdarskem obratu »TRATE« in odkup lesa na »ODORU«. Glavni problem je plasma gozdnih sortimentov in rezanega lesa, saj kupci niso likvidni, zamujajo s plačili oziroma dobavljenega blaga sploh ne plačajo.

MAJDA BUKOVNIK

OSKRBA ŽIVALI Z MINERALI

Želja vsakega rejca živali je prirediti čimveč in kar najbolj poceni živalske proizvode, kar je ekonomsko gledano, popolnoma pravilno in razumljivo. Vendar rejci v tej želji često pozabljajo na krmljenje živali s hranilno uravnoteženimi obroki. To pomeni, da se pri krmljenju ne ozirajo po dejanskih potrebah živali po hranilnih snoveh krme. Največkrat uravnavajo obroke po energetskih potrebah živali, ker je pač to najlažje zagotoviti in oceniti; redkejši so tisti, ki se pri krmljenju ravna tudi po potrebah živali po beljakovinah; trdimo pa lahko, da so redki tisti, ki upoštevajo tudi potrebe po mineralih. Vzroki za takšno stanje so v nepoznavanju pomembnosti in vloge, ki jo minerali imajo za zdravje živine in visoko prirejo.

Minerali ali rudnine so skupina hranilnih snovi, ki jih ločimo od drugih hranilnih snovi po tem, da nimajo energetske vrednosti. V telesu živali imajo različne in mnogostranske funkcije. Nekateri so strukturni elementi kosti (fosfor, kalcij), drugi sodelujejo pri različnih procesih v organizmu, bodisi kot sestavine raznih življenjsko pomembnih spojin (encimov) ali pa sodelujejo v procesih v ionski obliki. V skupino mineralov prištevamo vrsto elementov, vlogo katerih še stalno dopolnjujemo z novimi dognanji o pomembnosti.

Skupino mineralov v grobem razdelimo na:

1. makroelemente, to so tisti, ki jih je v telesu živali precej in jih mora biti precej tudi v krmi;

2. mikroelemente, to so tisti, ki so v živalskem telesu zastopani v manjših količinah prav tako pa tudi v krmi.

V prvo skupino spadajo: kalcij, fosfor, kalij, natrij, klor, žveplo in magnezij, v drugo skupino pa spadajo številni minerali, ki so kljub mali zastopanosti neogibno potrebni (jod, železo, selen, cink, itd.).

V primeru pomanjkanja mineralov živali znajo prirejo, pojavijo se motnje v plodnosti in živali postanejo dovzetne za različne bolezni. Skratka rečemo lahko, da je zaradi pomanjkanja mineralov manjši dohodek. Živali se oskrbijo z minerali iz krme, kjer pa ponavadi ni pravih razmer, da bi se jim lahko pridobilo pravilnega razmerja med posameznimi minerali, ponavadi pa tudi kakšen manjka, zato jih moramo živalim dodajati, posebej pri visoko produktivnih živalih. Tla na območju koroške regije so zaradi večina strme lege in zaradi kisle reakcije, ki jo pogojuje predvsem matična osnova, revna na mineralnih snoveh, pomembnih za živali. Iz tega razloga le-teh tudi primanjkuje v rastlinah in končno tudi v krmi. To pomanjkanje lahko delno odpravimo z ap-

Letos, 12. junija 1990 je na Biotehniški fakulteti Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani uspešno magistriral in s tem pridobil naslov »magister kmetijskih znanosti s področja travništva« JOŽE PRATNEKAR biviši direktor KKZ, TZO »TRATA« Prevalje in poznejši župan, predsednik Skupščine občine Ravne na Koroškem. Študiral je ob delu. Njegov trud ni bil zaman, saj je z uspešno opravljenim magistriranjem dosegel cilj, ki si ga je zastavil v svojem življenju.

Za magistrirje je napisal zajetno delo z naslovom: VPLIV INTENZITETE GNOJENJA Z DUŠIKOM NA VSEBNOST ŽVEPLA V KRMI. Njegov mentor je bil profesor dr. Tone Vidrih.

Našemu novemu magistru kmetijskih znanosti s področja travništva, ki je sedaj zopet zaposlen v kmetijstvu, poleg tega pa tudi sam uspešno kmetuje in se ukvarja z živinorejo, ki je pri nas najpomembnejša kmetijska panoga, želimo veliko uspehov pri njegovem nadaljnjem strokovnem delu. Želimo predvsem, da bi ostal zvest kmetijstvu in živinoreji, da bi svoje pridobljeno znanje čimprej tudi v praksi dokazal. Pri nas imamo namreč zelo veliko kmetijskih strokovnjakov, ki pa jih žal navedemo vsepovsod, samo tam ne, kjer bi morali biti in delati: v kmetijstvu, v praksi, jih ni.

Novemu magistru prisrčne, iskrene čestitke!

Rok GORENŠEK

nenjem, ki spremeni reakcijo tal in izboljša dostopnost nekaterih mineralov, hkrati pa se spremeni tudi botanični sestav ruše v smeri večje zastopanosti kvalitetnih trav in detelj, ki so bogatejšje z minerali. Drugi primer pomanjkanja nastaja, ko pokladamo krmo, ki je znana po tem, da ima malo mineralnih snovi pa čeprav je krma z dobrega rastišča. Takšen primer je koruzna silaža.

POTREBE GOVEDA PO MINERALIH

Potrebe goveda po mineralih se ravna po teži, starosti in intenzivnosti prireje. Potrebe po dodajanju lahko določimo šele potem, ko nam je znana količina mineralov v krmi. Pri reji

goveda se v naših razmerah najpogosteje srečujemo s pomanjkanjem natrija, fosforja, kalcija in v nekaterih primerih tudi magnezija. Za

ponazoritev in boljšo predstavo vsebnosti mineralov v najpogostejši osnovni krmi navajam naslednjo tabelo.

Tabela 1: Vsebnost mineralov v osnovni krmi (v g/kg krmila)

Element	koruzna silaža	trava	seno
Kalcij	0,9	1,3	5,5
Fosfor	0,5	0,6	2,1
Natrij	0,05	0,1	0,5
Magnezij	0,7	0,7	2,6

Poglejmo sedaj okvirne potrebe po mineralih pri mladem govedu, težkem 400 kg z 800 g dnevnega prirasta. Po normativih rabi to govedo dnevno:

- 45 g kalcija
- 30 g fosforja
- 8 g natrija

Če na primer krmimo obrok sestavljen samo iz koruzne silaže, ji moramo dati po energijski ceni 25 kg, ali pa 45 kg trave. Izračun primanjkljajev, ki bi pri tem nastali, prikazuje tabela 2. Tabela 2: Količina danih mineralov in izračun primanjkljaja

Element	normativ	Vsebnost elementa v		
		25 kg koruzne silaže	45 kg trave	
Kalcij	45 g	0,9 × 25 = 22,5 g	1,3 × 45 = 58,5 g	
Fosfor	30 g	0,5 × 25 = 12,5 g	0,6 × 45 = 27,0 g	
Natrij	8 g	0,05 × 25 = 1,25 g	0,1 × 45 = 4,5 g	

Iz tabele lahko vidimo, kje so primanjkljaji mineralov in kje jih je dosti. S koruzno silažo ne zadostimo niti po enem od naštetih mineralov. Manjka torej 22,5 g kalcija, 17,5 g fosforja in kar 6,8 g natrija. Pri travi pa bi manjkal predvsem natrij (3,5 g). Dodati bi morali torej 6,8/0,38 = 17,89 g soli dnevno pri silaži in 3,5/0,39 = 9,21 g pri travi. Pri tem računamo, da vsebuje kuhinjska sol 38 % natrija. Obroka, kakor tudi izračuni so povprečni in približni, za ponazoritev izračuna. Iz vsega pa lahko sklepamo določene stvari. Prvič, da je koruzna silaža, ki je najbolj razširjena in včasih tudi edina krma, z minerali izredno revna in drugič, da je ravno natrij tisti, ki ga v voluminozni krmi najbolj primanjkuje. Nekateri avtorji navajajo, da ga je v pašni travi petkrat manj, kot ga mlado govedo potrebuje.

Potrebe po natriju pokrijemo z dodajanjem živinske ali kuhinjske soli. Za orientacijo bi lahko vzeli, naj bi živali na vsake 100 kg žive teže dobile 0,7 dag soli dnevno. To se nanaša

na pašno govedo, pri krmljenju koruzne silaže pa so potrebe še večje. Potrebe po natriju so večje pri visoko proizvodnih živalih in posebej poleti, ko je vročina in se precej soli izgubi z znojenjem. Zato velja v teh primerih posebej skrbeti za dajanje soli.

Pomanjkanje natrija skupaj s še drugimi elementi povzroča pri živali **lizavost**. Pojem označuje bolezen, ki se kaže v hlastanju živali po obleki, živali ližejo les, zidove in zemljo, segajo po vseh predmetih, ki imajo vsaj malo soli. Torej ta pojav ni nič drugega, kot znak pomanjkanja predvsem soli in fosforja. Pojav ni redek na naših kmetijah, vendar ga neuki

kmetje često pripisujejo navadam posameznih živali ali cele črede. Na žalost ne vedo, da zaradi tega živina slabše prirašča in da lahko lizavost odpravimo z dodajanjem soli.

Koliko kalcija in fosforja je v travinju, je največ odvisno od zaloga teh dveh v zemlji in od sestave ruše. Tako je v krmi s kislih tal, ki so pognojena s fosforjevimi gnojili, npr. dovolj fosforja in premalo kalcija. Več kalcija je v senu ali paši, ki je bogata z deteljami. Sicer pa je založenost travinja pri nas zadovoljiva v pogledu kalcija, medtem ko lahko trdimo to za fosfor le za tisto travinje, ki je bogato gnojeno s fosforjevimi gnojili. Fosfor in kalcij dodajamo živali s pripravki, ki vsebujejo oba elementa: kalcijev fosfat, kostna moka in apnenec, ki pa je samo kalcijevo mineralno krnilo.

Magnezija navadno ne primanjkuje v voluminozni krmi, je pa nevarnost, da pride do nenadnega pomanjkanja pri odgonu živine na mlado in z dušičnimi ter kalijevimi gnojili bogato pognojeno pašo. Še posebej, če je trava mokra in je hladno vreme, se magnezij slabo izkoristi in posledica tega je **pašna tetanija**. To preprečujemo s pokladanjem sena in dodajanjem rudninskih krmil z magnezijem, kot sta magnezijev oksid in magnezijev sulfat. Večinoma nastopa pomanjkanje magnezija pri visoko proizvodnih živalih.

Najbolje je živali dodajati minerale v obliki raznih mineralno-vitaminskih mešanici, ki vsebujejo poleg mineralov še vitamine, ki so za živalino prav tako nepogrešljivi. Če ima živala minerale na razpolago, si sama uravnava količino in ni bojazni, da bi prišlo do problemov zaradi prenatrta. Paziti pa moramo na količino prve dni, ko jih živali pojedajo dejansko preveč in lahko nastanejo tudi zdravstvene motnje. Na pašnikih lahko uredimo solnice, to so korita z nadstrešjem, v katero damo sol ali mineralno-vitaminske mešanice.

Avguštin Verhnjak

MILKA KLAVŽ

roj. Veselko »OBRETANOVA
MILKA«

Junija letos smo na mežiškem pokopališču Mirju pokopali Emilijo Klavž, Obretanovo mamo Milko.

Kruta bolezen jo je mnogo prekmalu vzela, v 65 letu starosti. Luč življenja ji je zasijala leta 1925, doma na Obretanovi domačiji v Mežici. Skupaj z mamo sta živeli in gospodarili na kmetiji, dokler se leta 1954 ni spoznala in poročila s Francem, s katerim sta v srečnem zakonu gospodarila in urejala posestvo. Bili so srečna družina pri Obretanu, Franc, Milka in trije sinovi. Veliko so preuredili in zgradili. Tudi nov hlev na Ručnikovem. Le to, da bi živala v novi hiši, kar je bila njena največja želja, se ji žal ni izpolnila.

Res je bilo, da se na nebu še ni zasvetilo zlato sonce, ko je že trosila zrno v pognojeno zemljo in si govorila: »tu sejem in posevam, v zemljo zrnje trosim, da v nji bo vzklilo,

žito mi rodilo, da bo zraslo žito mlado, dalo kruha».

Nimam več besed. Ostane le še zahvala. Milki za njeno dobroto, delavnost in ljubezen do moža in sinov, sorodnikov, sosedov in prijateljev. In zahvala vsem sorodnikom, sosedom in prijateljem ki ste ji ob smrti darovali cvetje in nam izrekli iskreno sožalje ter jo spremili na njeni zadnji poti. Hvala g. župniku, hvala godbi Rudnika Mežica, hvala cerkvenim pevcem in govornikom za pesmi in lepe poslovilne besede. Najlepša hvala vsem, ki ste se spomnili naše drage žene, mame in babice ter nam pomagali, ko nam je bilo najhuje.

Žalujoci mož Franc, sinovi: Franci, Peter in Jurij, zaročenka Lenka in nečakinja Mojca.

(zapisal Rok GORENŠEK)

JUSTINA KOSTVEIN

hotuljska mežnarica »TREZA« iz
Voranceve »Jamnice«

V torek, 17. julija 1990 so se oglasili hotuljski zvonovi tako lepo in žalostno, kot bi bili vedeli, da se za vedno poslavljajo od svoje Juste, ki je kot hotuljska farovška gospodinja, kuharica, organistka, pevka in mežnarica zvonila z njimi, odkar so po volji hotuljskih faranov prvič zapeli in zazvonili, pa vse dotlej, dokler so ji starost in moči to dopuščale. To pa je bilo le malo manj kot 50 let, njenega skoraj 87 let dolgega, lepega in bogatega življenja.

Prežihov Voranc je v svojem romanu »Jamnica« napisanem in posvečenem Kotljam in Hotuljcem o naši rajni Justi, mežnarici »Trezi«, napisal: »V zvoniku svete Marjete se je mogočno zibal veliki zvon. Njegov glas je vabil in bučal v mirno jutro in ga napolnjeval s svojim močnim zvonjenjem.

Mežnarica Treza, ki je že skoraj četrte ure vlekla za mastno, vozljato vrv, je pričela počasi ustavljati veliki in težki zvon. Z vso močjo se je krčevito oprlela vrvi, toda zvon jo je s svojim nihanjem še precej časa dvigal visoko od tal pod črni obok, predno se je ustavil.«

Da je Prežihov Voranc zvonjenje, ki ga je Justa leta in leta opravljala,

po trikrat na dan (mrliču se je zvonilo 3-krat po eno uro) in večkrat (maše, spovedi, zjutraj, opoldne in zvečer), pravilno in resnično opisal, smo se lahko prepričali sami, ko smo hodili še v šolo. Vsi smo radi hodili gledati, kako Justa zvonil. Včasih smo ji pri tem celo pomagali.

Res je! Vorancevi hotuljski, samorastniški liki, na katerih je zasnoval svojo umetnino, odhajajo in se poslavljajo. Tudi naša farovška Justa, je bila »mežnarica Treza« njegov samorastniški lik. Bila je tudi ena izmed redkih Hotuljcev, ki je bila ponosna na to, da jo je Prežih upodobil v svojih knjigah. Redka je bila med njegovimi najožjimi rojaki, ki je znala njegovo delo pravilno ceniti in vrednotiti, ne z ozkimi krajevnimi in osebnimi merili kot mnogi, pač pa z merili, ki se za inteligentnega in razgledanega človeka spodobijo.

Justa je bila dober človek; pravi dobrotnik za ptice, zapuščene živali in pomoči potrebne ljudi, gojitelj rož in lepega cvetja, ljubitelj lepe pesmi in glasbe, saj je igrala orgle, klavir in harmoniko, pisala note in uglasbila prenekatere domače pesem.

Sedaj je za zmeraj odšla!

Rok Gorenšek

Na paškem Kozjaku

Upokojenci so sedaj, ko ostajajo doma odvisni od tega, kako si bodo sami uredili življenje. Tudi v pokoju se ne smejo zapustiti, se dolgočasiti, ampak vedno iskati priliko za družbo, sprostitev in zabavo. Dobra volja in zabava je v jeseni življenja bolj potrebna kot kdajkoli prej. Mnogi imajo priliko, da sedaj nadoknadijo, za kar so bili prikrajšani v najtežjih dneh naše preteklosti, v drugi svetovni vojni in po njej.

V društvu upokojencev se lahko sedaj sprostijo, zabavajo in ohranjajo medsebojne prijateljske stike.

Društvo upokojencev Mislinja posveča temu pod sposobnim in delovnim vodstvom posebno skrb. Tudi letos je bilo v juniju srečanje članov na Levovnikovi turistični kmetiji, kar sem opisal že lansko leto. Prav takšno pa je bilo tudi letos. Nekaj novega pa je bil pohod na Paški Kozjak. Marsikdo je bil na njem prvič. Že sam pogled med vožnjo na lepo urejena kmečka poslopja, lepo obdelana polja, pokošena a še vedno zelene travnike, pašnike in seveda gozdove, je bil čudovit. Vse to kaže, da tod prebivajo pridni ljudje.

Najbolj pa smo se čudili spretnosti soferjev avtobusov, ki so nas po strmi ozki cesti in po ovinkih, ki jim ne bi bil kos manj spreten sofer osebnega avta, pripeljali skoraj pod vrh okoli 1000 metrov visoke gore. S pridržanim dihom in spoštovanjem smo jih opazovali, kako spretno manevrirajo z vozili. V lični lepo urejeni farni cerkvi svetega Jošta je bila za

verne člane tudi sveta maša. Sem gor so naši predniki ob hudih sušah romali v procesijah prosit za dež. Še danes krožijo med ljudmi razne pripovedi in tudi šale o teh procesijah.

Ob prijetni muziki in petju našega priljubljenega in zvestega ansambla »Pod košato lipo« so nekateri plegli po travi, drugi šli po okolici, saj je iz Kozjaka lep razgled na vse strani. Na jasih in ravninah pa so se vršile družabne igre in tekmovalja: vožnja žensk v prikolic skozi predor, pikado in še druge.

Bilo je mnogo zabave in smeha, za zmagovalce pa lepe nagrade. Prvo nagrado — novo samokolnico, je dobitnik podaril gospodu župniku, ki tu gori tudi kmetuje, naj jo uporablja v spomin na to srečanje. Na večer se je družba razživeala in se veselo zavrtela. Posebna zahvala velja vodstvu šole, da je dalo na razpolago prostore in kuhinjo. Zahvaljujemo se gospodu župniku za prostore v naravi in sv. mašo. Društvo ima do zime v načrtu še izlete v razne zanimive kraje.

Na koncu pa še šala iz nekdanih prošenj za dež na Kozjaku:

Pri neki takšni procesiji in maši za dež je neki kmet dal v puščico ključarju precej denarja, da bi bil ja zagotovo uslišan. Ko je prišel domov, je nastala nevihta in usula se je toča. Pa je potarnal svoji ženi: »Preveč denarja sem dal cekmuštru, ko je pobiral med mašo, zato se je usula toča. Če bi dal malo manj, pa bi bilo ravno prav za dež.«

Jože KRAJNC

Razmišljanja ob Lojzetovi upokojitvi

Vseposod škriplje, krize smo deležni tudi gozdarji. Kljub temu smo se odločili, da pripravimo gozdarji TOZD gozdarstvo Črna ob pomoči Turističnega društva Črna tekmovanje gozdnih delavcev v bolj skromni obliki. Ne bi bilo lepo, da bi se izneverili tradiciji. Gozdarsko tekmovanje je bilo bolj srečanje gozdarjev, kmetov in ostalih ljubiteljev gozda in gozdarstva.

Med številnimi obiskovalci je bilo tudi mnogo naših upokojencev. Kljub temu, da Kremžerjev Lojz ni več aktiven gozdar, se je živahno udeležil našega srečanja. Prešerno me je prijel okoli vratu in mi dejal: »Veš Gorazd, še bi rad sodeloval z vami. Rad bi vam mladim na obratu že pomagal. Z gozdom sem živel več kot 40 let, težko se je ločiti od njega.«

Zamislil sem se ob tem prijetnem stavku. Ugotovil sem, da bi bil Lojz deležen nekaj pisnih besed že prej, saj je že v mesecu maju šel v zaslužen pokoj. Vendar njegovega odhoda skoraj nismo občutili. Vsak teden še pride k nam. Dobrodošel nam je vsak njegov nasvet o gospodarjenju v gozdovih revirja Ježevo, kamor še danes rad zahaja kot lovec. Znana mu je vsaka grapa v strmih pobočjih Smrekovca in Raduhe. Pa tudi Olševa mu je dobro poznana, saj je pričel delati kot gozdar v Mežiški dolini prav v Koprivni. Tu se je tudi rad srečeval z divjimi lovci. V tem koncu pa je tudi ujel Kordeževo Marijo, ki je pripomogla, da se je Lojz umiril in ostal v Črni, kjer je zgradil prijeten dom.

Lojz je prišel v Črno iz Dravograda kot mladi gozdarski delovodja. V Postojni je v želji po še večjem gozdarskem znanju končal skrajšano gozdarsko srednjo šolo. Prvič je naš upokojenec stopil v gozd pred 40 leti v okolici Kimperga nad Dravogradom, kjer je tudi odrasel v vitalnega mladeniča. In prav v teh gozdovih se je pričel seznanjati in delati

razna gojitvena dela. Negoval je gozd, kot da bi bil njegov, pod krošnjami smrek na Ojsterici se je pripravljala na samostojno življenje.

Lojz pa nima rad samo gozd, ljubil je tudi glasbo. Še kot »ledik« fant je bil član godbe v Dravogradu. Veselje do kulture goji še danes. Je član našega kulturno-umetniškega društva »Gozdar«. Prepeva v moškem pevskem zboru, kjer je tudi predsednik.

Štirinajst dni po zaključku turističnega tedna sem sklenil, da izluščim nekaj podob iz življenja našega novepečenega upokojenca. V 10-letnem poznavanju mi je Lojz bolj malo povedal o svojih doživetjih, več je bilo besed o gozdu. Zato ne zameri Lojz, da je mozaik v tvojem življenju nepopoln. V zapisu ne omenjam tvojih časovnih mejnikov, ker vem, da te še čas ni povozil. Kljub upokojitvi še naprej ostajaš vitalen. Ob naslednjem srečanju pa mi boš pomagal s prijetnim pogovorom zakrpati luknje v tvojem življenjskem mozaiku. Ostani še naprej z nami!

Gorazd MLINŠEK

Po 40-IN LETIH LOJZ Mladostno zapusca revir JEŽEVO....!

MED KOROŠKIMI SLOVENCMI

Kako prijetno se počutiš, daleč od doma v vrtincu med tujimi ljudmi, a vendar slišiš slovensko besedo in prijaznost ljudi, kakršni so v Št. Rupertu pri Velikovcu na avstrijskem Koroškem. To sem občutila 24. junija, ko smo se peljali z otroci na zaključno razstavo ročnih del letošnjih gojenk I. letnika kmetijsko gospodinske šole. Najprej smo si šli ogledat njihovo igro iz 18. stoletja Dama škrat. Mala dvorana je bila nabito polna, zato smo stali ob straneh in zadaj. Prijeten in zgovoren moški se mi je odmaknil in dejal, če težko stojim, naj se naslonim na steno. Povedal je, da je doma iz številne družine iz Ptuj in je sedaj kaplan v Št. Rupertu. Ko že nekaj časa stojim v tistem kotu, stopi skozi zadnja vrata, ki so bila ves čas odprta, in so vodila tudi na vrt, prikupno dekle z revijo v rokah: glasilom deklet te šole »Med nami ni mejak«. To dekle me pocuka in reče, naj tja stopim, ko nič ne vidim, ker je ona to igro že videla. Res sem bila presenečena nad to vljudnostjo. Med pavzo smo si šli ogledat še velik vrt, ki je bil v najlepšem redu in bogat z razno zelenjavo, zdravilnimi rastlinami in rožami. Po končani igri, med katero so dekleta tudi zapela, smo odšli v internat ali šol. center. To je velika dvonadstropna stavba, blede rumene barve, z belim peskom pred njo, na velikem dvorišču okrog in okrog pa jo obdajajo bahave vrtnice in druge rože. Tudi notranjost sije od reda in čistoče, v vseh sobah so drugačni šopki, prikupno aranžirani, da ti pritegnejo pogled.

V učni sobi je bilo polno razstavljenih oblek, puloverjev, sploh vsega, kar so se dekleta učila delati. Posebno pritegnile so nas razne torte, katerih je bilo očitno premalo. Ljudje so vse pokupili in dekleta so ta izkupiček porabila za izlet v Nemčijo.

Videlo se je, da tu vlada red, dobra hrana in mir. Dekleta so v zadovoljstvu kar sijala. Vse so izrekle, da jim je žal, da je že leta konec in se bodo morale raziti na vse strani, toda podkovane z znanjem, ki jim bo v bodoče še kako prav prišlo. Vrnile se bodo kot dobre gospodinje, katerih v Sloveniji še kako potrebujemo. Med njimi je tudi 6 fantov. Tudi mi smo odnesli tako lepe vtise iz Št. Ruperta, da se ne da opisat.

Še nekaj besed o sami šoli. V to šolo se lahko vpiše vsako dekle, ne glede na starost, tudi čez 20 let. Pouk se prične 10. 9. in še se lahko prijavi dekle, če se katera zanima. Prav bi prišlo dekletom v kmečkem turizmu. Imajo 19 predmetov. Učiteljice se res trudijo, da se dekleta kaj naučijo. Šola daje tudi dobro podlago za uspešnejši uk v vseh poklicih. Obvezni predmeti: verouk, slovenščina, nemščina, računstvo, politična vzgoja, umevanje življenja, zdravstvo, petje, telovadba, znanstvo o perilu in oblačilih, gospodinjstvo, nega otrok, pravoslavje, vrtnarstvo, gospodarstvo, strojepis, kuhanje, šivanje, ročnosti. Za šolo se lahko prijavi vsak čas, več informacij pa dobite pri vodstvu šole.

9100 Völkermarkt Klosterstrasse 2, tel. 042323896

Mesečna oskrbnina znaša 1.600,— din ali dva meseca dela za 1 mesec učenja.

Dekleta, ki so padla in morajo čakati eno leto doma, lahko izkoristijo to zamujeno leto. Pa mnogo sreče.

Mihaela

KADROVSKE VESTI — GOZDARSTVO

PRIŠLI: v mesecu juliju

Priimek in ime, datum prihoda, dela, ki jih bo opravljal, DO iz katere prihaja

ODŠLI: v mesecu juliju

Priimek in ime, datum odhoda, dela, ki je opravljal, DO v katero odhaja

TOZD GOZDARSTVO ČRNA NA KOROŠKEM

Pecnik Zdravko, 29. 6. 1990, skladišni delavec, invalidska upokojitev
Kotnik Jože, 29. 6. 1990, sekač, invalidska upokojitev

TOZD GOZDARSTVO RADLJE OB DRAVI

Sušek Samo, 9. 7. 1990, gozdarska dela, delovno razmerje za določen čas

TOK GOZDARSTVO DRAVOGRAD

Kristof Emil, 30. 6. 1990, revirni vodja, redna upokojitev

	M	Ž	SKUPAJ
Gozdarstvo Slovenj Gradec	40	3	43
Gozdarstvo Mislinja	47	5	52
Gozdarstvo Črna	118	14	132
Gozdarstvo Radlje	110	25	135
TOK Gozd. Slov. Gradec	33	4	37
TOK Gozd. Ravne	26	5	31
TOK Gozd. Radlje	23	5	28
TOK Gozd. Dravograd	11	3	14
CLS Otiški vrh	39	5	44
TIS Pameče	114	13	127
Gradnje Slovenj Gradec	43	7	50
Delovna skupnost	43	59	102
SKUPAJ	647	148	795

Cerjak Darinka

KADROVSKE VESTI — LESNA

PRIŠLI JUNIJ 1990

Priimek in ime	Datum	Dela, ki jih opravlja	Org., iz katere prih.
ŽAGA OTIŠKI VRH			
1. Vivod Boris	25. 6.	zlaganje in odprema	—
2. Kozamurnik Jože	27. 6.	zlaganje in odprema	—

TSP RADLJE-PODVELKA

1. Prasnic Zlatko	1. 6.	upravljanje stroja za izdelavo utorov in čepov	iz JLA
2. Podlesnik Tomaž	11. 6.	upr. str. za brušenje	iz JLA
3. Šlaher Zvonko	21. 6.	upr. str. za izdelavo zarez in obodno brazdanje	iz JLA

TP PAMEČE

1. Paradiž Branko	25. 6.	počitniško delo	
2. Dornik Zdravko	25. 6.	počitniško delo	
3. Dornik Andreja	25. 6.	počitniško delo	
4. Čevnik Marko	25. 6.	počitniško delo	
5. Smolnikar Jože	25. 6.	počitniško delo	
6. Krevh Jure	25. 6.	počitniško delo	
7. Smolnikar Igor	25. 6.	počitniško delo	
8. Vinarnik Damjan	25. 6.	počitniško delo	
9. Marošek Jana	25. 6.	počitniško delo	
10. Marošek Matej	25. 6.	počitniško delo	
11. Pečoler Nevenka	25. 6.	počitniško delo	
12. Pečnik Klavdija	25. 6.	počitniško delo	
13. Škratek Valerija	25. 6.	počitniško delo	
14. Marčič Tomi	27. 6.	počitniško delo	
15. Planinšec Janez	28. 6.	počitniško delo	

TRGOVINA INŽENIRING

1. Krajnc Stane	1. 6.	vodja skladišče	TP Pameče
2. Kovač Bojana	1. 6.	prodajalec	TP Pameče

NOVA OPREMA

1. Bricman Uroš	19. 6.	prevzem izd. iz delavnic	iz JLA
-----------------	--------	--------------------------	--------

ODŠLI JUNIJA 1990

Priimek in ime	Datum	Dela, ki jih je opravljal	Org., v katero odhaja
----------------	-------	---------------------------	-----------------------

ŽAGA MISLINJA

1. Jeromel Cvetko	24. 6.	zlaganje žag. lesa	v JLA
2. Turjak Rado	29. 6.	brušenje rezil	upokojitev

ŽAGA MUŠENIK

1. Slekovec Janko	11. 6.	skobl. žag. lesa	inval. upokoj.
2. Krumpačnik Jože	13. 6.	vzdrž. str. naprav	inval. upokoj.
3. Skarlovnik Jože	29. 6.	robljenje žag. lesa	inval. upokoj.

TIP OTIŠKI VRH

1. Praznik Damjan	15. 6.	izv. nalog pri iver.	Zavarov. skupn.
2. Pečnik Anica	29. 6.	vodja laboratorija	upokojitev
3. Remec Marija	29. 6.	materialni knjigov.	upokojitev

TSP RADLJE-PODVELKA

1. Ostruh Tomaž	20. 6.	vzdolžno krojenje	določen čas
2. Lipuš Marija	29. 6.	krpanje grč in sm. kan.	inval. upokoj.
3. Koren Terezija	30. 6.	pomoč pri brus. str.	predčasna upokoj.
4. Ternik Robert	28. 6.	dozir, avt. lin. kroj.	v JLA

TP PAMEČE

1. Rubin Anton	6. 6.	skladiščenje furnir.	inval. upokoj.
2. Kormanšek Terezija	13. 6.	preč. spaj. furn. list.	upokojitev
3. Krajnc Stane	15. 6.	priprava odpredn. dok.	Trgovina-inženiring
4. Šipek Branka	15. 6.	pom. pri spajanju furn.	—
5. Bricman Ivan	28. 6.	vodja vzdrževanja	upokojitev
6. Gril Boris	24. 6.	izvaj. sklad. del	JLA
7. Perko Jože	24. 6.	pomoč pri stroju	JLA
8. Hrastnik Davorin	24. 6.	pomoč pri stroju	JLA
9. Frideršek Jože	23. 6.	izvaj. sklad. del	samost. prenehanje

TP PREVALJE

1. Kovačević Radmila	7. 6.	pom. pri razr. rešetk.	discipl. preneh.
2. Belej Valentin	7. 6.	vod. str. vzdrž. del	upokojitev
3. Zorman Franc	15. 6.	vođenje lin. za furn.	upokojitev
4. Otič Mihael	28. 6.	izvaj. mizarskih del	v JLA
5. Merkač Alojz	29. 6.	izv. nal. oper. prir. d.	predč. upokoj.
6. Merkač Vera	29. 6.	površ. obd. letvic	predč. upokojitev
7. Podojsteršek Marija	29. 6.	montaža stil. letvic	predč. upokojitev
8. Pravdič Stanko	29. 6.	nadz. prih., odh. in stavb.	predč. upokojitev

9. Fortin Ana	29. 6.	izv. del na lin. brazdanja in brušenja	predč. upokojitev
10. Repnik Marija	29. 6.	strojno zarez. rešetk.	predč. upokojitev
11. Benko Štefan	29. 6.	vođenje proizvodnje	predč. upokojitev
12. Marton Anton	29. 6.	vođenje prir. elementov	predč. upokojitev
13. Komprej Ivan	29. 6.	vođenje vzdrževanje	predč. upokojitev

TRGOVINA INŽENIRING

1. Klančnik Miha	12. 5.	trgovec	privat
2. Kovač Jože	12. 5.	trgovec	privat

POSLOVNI INŽENIRING

1. Detečnik Bogdan	2. 6.	programer	pripravniki
2. Bart Fanika	30. 6.	vod. deviz. financ.	upokojitev
3. Štanta Zdenka	30. 6.	vod. račun. sektorja	Občina Izola

PRIŠLI JULIJ 1990

Priimek in ime	Datum	Dela, ki jih opravlja	Org. iz katere prihaja
----------------	-------	-----------------------	------------------------

ŽAGA MISLINJA

1. Polc Boža	1. 7.	urej. fin. razm. s kupci in dobavitelji	LESNA-Poslovni inženiring
2. Založnik Breda	1. 7.	izvaj. nalog fin. knjigov.	LESNA-Poslovni inženiring

ŽAGA OTIŠKI VRH

1. Karner Bojan	3. 7.	zlaganje in odprema	LESNA-Poslovni inženiring
2. Trobej Beno	2. 7.	zlaganje in odprema	LESNA-Poslovni inženiring
3. Škorjanc Vlado	1. 7.	sušilničar	LESNA-Poslovni inženiring
4. Kotnik Milena	1. 7.	vod. fin. knjigov.	LESNA-Poslovni inženiring
5. Areh Ivica	1. 7.	izvaj. nalog fin. knjigov.	LESNA-Poslovni inženiring

ŽAGA MUŠENIK

1. Sušnik Mirko	1. 7.	sortir. hlodovine	iz JLA
2. Bošnik Jožica	1. 7.	izv. nalog fin. knjigovod.	LESNA-Poslovni inženiring
3. Gregor Gordana	1. 7.	nabavni referent II.	LESNA-Poslovni inženiring

ŽAGA VUHRED

1. Medakovec Alenka	1. 7.	urej. fin. razm. s kupci	LESNA-Poslovni inženiring
2. Polak Brigita	1. 7.	vođenje strošk. knjig.	LESNA-Poslovni inženiring

TIP OTIŠKI VRH

1. Horvat Terezija	1. 7.	vođenje fin. knjig.	LESNA-Poslovni inženiring
2. Sekavčnik Jožica	1. 7.	kratk. fin. posl. sred.	LESNA-Poslovni inženiring
3. Pečovnik Angela	1. 7.	izv. nal. knj. osn. sred.	LESNA-Poslovni inženiring
4. Lužnik Marija	1. 7.	izv. nal. obd. pod. s term.	LESNA-Poslovni inženiring
5. Korošec Jožica	1. 7.	izv. fin. oper. pri dolg. fin.	LESNA-Poslovni inženiring
6. Hribar Marija	1. 7.	urej. fin. razm. s kupci in dob.	LESNA-Poslovni inženiring
7. Marošek Vida	1. 7.	vodja prodaje ivernih plošč	LESNA-Poslovni inženiring
8. Domijan Vida	1. 7.	samostojni prodajni referent	LESNA-Poslovni inženiring

TP PAMEČE

1. Skutnik Silva	1. 7.	vođenje financ	LESNA-Poslovni inženiring
2. Santner Rozika	1. 7.	vođenje strošk. knjig.	LESNA-Poslovni inženiring
3. Smonkar Ljuba	1. 7.	izv. knj. mat. in drob. invent.	LESNA-Poslovni inženiring
4. Žvikart Zinka	1. 7.	urej. fin. razm. s kup. in dob.	LESNA-Poslovni inženiring
5. Rebernik Ljudmila	1. 7.	posl. z vredn. papirji	LESNA-Poslovni inženiring

TP PREVALJE

1. Tovšak Marjan	1. 7.	razv. proiz. prog. in tehn.	LESNA-Poslovni inženiring
2. Domijan Gvido	1. 7.	razv. proiz. inform. progr.	LESNA-Poslovni inženiring
3. Strmčnik Jolanda	1. 7.	urej. fin. razm. s kup. in dob.	LESNA-Poslovni inženiring
4. Špenger Majda	1. 7.	urej. fin. razm. s kup. in dob.	LESNA-Poslovni inženiring

TSP RADLJE-PODVELKA

1. Klug Marija	1. 7.	vođenje financ	LESNA-Poslovni inženiring
2. Šmon Hilda	1. 7.	vođenje fin. knjigov.	LESNA-Poslovni inženiring
3. Mirkac Branka	1. 7.	izv. zaht. nalog fin. knjig.	LESNA-Poslovni inženiring
4. Kac Majda	1. 7.	izv. nalog strošk. knjig.	LESNA-Poslovni inženiring
5. Barl Jožica	1. 7.	izv. zaht. nalog strošk. knjig.	LESNA-Poslovni inženiring
6. Krajnc Nada	1. 7.	vođenje strošk. knjig.	LESNA-Poslovni inženiring
7. Skočaj Andreja	1. 7.	urej. fin. razm. s kup. in dob.	LESNA-Poslovni inženiring
8. Špoljar Janez	1. 7.	projektiranje III	LESNA-Poslovni inženiring
9. Ropič Dušan	26. 7.	sest. lepljenja lamel. vrat	LESNA-Poslovni inženiring

TRGOVINA INŽENIRING

1. Kotnik Mira	1. 7.	vođenje strošk. knjig.	LESNA-Poslovni inženiring
2. Zupanc Angela	1. 7.	izvaj. nalog strošk. knjig.	LESNA-Poslovni inženiring
3. Plazovnik Marija	1. 7.	izvaj. nalog strošk. knjig.	LESNA-Poslovni inženiring
4. Skočaj Erika	1. 7.	izv. zaht. nal. fin. knjig.	LESNA-Poslovni inženiring
5. Jeromel Ditka	1. 7.	izv. nal. obd. pod. s term.	LESNA-Poslovni inženiring
6. Santner Krista	1. 7.	izv. nal. obd. pod. s term.	LESNA-Poslovni inženiring
7. Marhart Ana	1. 7.	izv. fin. oper. pri kratk. fin.	LESNA-Poslovni inženiring
8. Rozman Rajka	1. 7.	ur. fin. razm. s kupci in dob.	LESNA-Poslovni inženiring
9. Gros Metka	1. 7.	vođenje strošk. knjig.	LESNA-Poslovni inženiring
10. Gros Silvo	1. 7.	vod. kratk. fin. in tek. likv.	LESNA-Poslovni inženiring
11. Lakovšek Zlata	1. 7.	posl. z vredn. pap. in izv. pl. pr.	LESNA-Poslovni inženiring

POSLOVNI INŽENIRING

1. Miheljak Ernest	2. 7.	organiziranje kooperacije in trženja	NOP
--------------------	-------	--------------------------------------	-----

ODŠLI JULIJ 1990

Primek in ime	Datum	Dela, ki jih je opravljal	Odhaja
---------------	-------	---------------------------	--------

ŽAGA MISLINJA

1. Kotnik Mihael	5. 7.	priprav. hlodovine	invalidska upokojitev
------------------	-------	--------------------	-----------------------

ŽAGA OTIŠKI VRH

1. Vivod Boris	23. 7.	zlaganje in odprema	—
2. Kozamurnik Jože	23. 7.	zlaganje in odprema	—
3. Karner Bojan	23. 7.	zlaganje in odprema	—
4. Trobej Beno	23. 7.	zlaganje in odprema	—

TP PREVALJE

1. Trajanovski Dragica	10. 7.	emb. in kontr. vratnih kril	spor. pren. del. razm.
------------------------	--------	-----------------------------	------------------------

TSP RADLJE-PODVELKA

1. Ladinec Stane	25. 6.	upr. stroja za obodno brazd.	—
2. Ternik Franc	23. 7.	upr. str. za vrt. in vst. anuba nasadil	—

NOVA OPREMA

1. Miheljak Ernest	1. 7.	vođenje TOZD	LESNA-Poslovni inženiring
2. Petrič Marija	7. 7.	šivanje tap. mater.	—
3. Zupančič Marko	31. 7.	izrač. direktnih stroškov	upokojitev
4. Kanonovič Tatjana	6. 6.	zapiranje vzmetnic	—

POSLOVNI INŽENIRING

1. Polc Boža	30. 6.	urej. fin. razm. s kupci	Žaga Mislinja
2. Založnik Breda	30. 6.	izvaj. nalog fin. knjig.	Žaga Mislinja
3. Skorjanc Vlado	30. 6.	projektiranje III	Žaga Otiški vrh
4. Kotnik Milena	30. 6.	vod. fin. knjigovodstva	Žaga Otiški vrh
5. Areh Ivica	30. 6.	izvaj. nalog fin. knjig.	Žaga Otiški vrh
6. Bošnjak Jožica	30. 6.	izvaj. nalog fin. knjig.	Žaga Mušenik
7. Gregor Gordana	30. 6.	nabavi referent II	Žaga Vuhred
8. Medaković Alenka	30. 6.	urej. fin. razm. s kupci	Žaga Vuhred
9. Polag Brigita	30. 6.	vođenje str. knjigov.	Žaga Vuhred
10. Horvat Terezija	30. 6.	vođenje fin. knjig.	TIP Otiški vrh
11. Sekavčnik Jožica	30. 6.	kratk. fin. posl. sred.	TIP Otiški vrh
12. Pečovnik Angela	30. 6.	izv. nal. knjig. osn. sred.	TIP Otiški vrh
13. Lužnik Marija	30. 6.	izv. nal. obd. pod. s term.	TIP Otiški vrh
14. Korošec Jožica	30. 6.	izv. fin. oper. pri dolg. fin.	TIP Otiški vrh
15. Hribar Marija	30. 6.	urej. fin. razm. s kup. in dob.	TIP Otiški vrh
16. Marošek Vida	30. 6.	vodja prodaje ivernih plošč	TIP Otiški vrh
17. Domijan Vida	30. 6.	samoslojni prod. referent	TIP Otiški vrh

18. Skutnik Silva	30. 6.	vođenje financ	TP Pameče
19. Santner Rozika	30. 6.	vod. strošk. knjig.	TP Fameče
20. Smonkar Ljuba	30. 6.	izv. knj. mat. in drob. invent.	TP Pameče
21. Živkari Zinka	30. 6.	urej. fin. razm. s kupci in dob.	TP Pameče
22. Rebernik Ljudmila	30. 6.	posl. z vredn. papirji	TP Pameče
23. Tovšak Marjan	30. 6.	razvoj proiz. progr. in tehn.	TP Prevalje
24. Domijan Gvido	30. 6.	razv. proizv. inform. progr.	TP Prevalje
25. Strmčnik Jolanda	30. 6.	urej. fin. razm. s kupci in dob.	TP Prevalje
26. Špenger Majda	30. 6.	urej. fin. razm. s kupci in dob.	TP Prevalje
27. Klug Marija	30. 6.	vođenje financ	TSP Radlje-Podvelka
28. Šmon Hilda	30. 6.	vođenje fin. knjig.	TSP Radlje-Podvelka
29. Mirkac Branka	30. 6.	izv. zaht. nal. fin. knjig.	TSP Radlje-Podvelka
30. Kac Majda	30. 6.	izv. nal. strošk. knjig.	TSP Radlje-Podvelka
31. Barl Jožica	30. 6.	izv. zaht. nal. fin. knjig.	TSP Radlje-Podvelka
32. Krajnc Nada	30. 6.	vođenje strošk. knjig.	TSP Radlje-Podvelka
33. Skočaj Andreja	30. 6.	urej. fin. razm. s kup. in dob.	TSP Radlje-Podvelka
34. Špoljar Janez	30. 6.	projektiranje III	TSP Radlje-Podvelka
35. Kotnik Mira	30. 6.	vođenje strošk. knjig.	Trgovina-inženiring
36. Zupanc Angela	30. 6.	izv. nalog str. knjig.	Trgovina-inženiring
37. Plazovnik Marija	30. 6.	izv. nalog str. knjig.	Trgovina-inženiring
38. Skočaj Erika	30. 6.	izv. zaht. nalog fin. knjig.	Trgovina-inženiring
39. Jeromel Ditka	30. 6.	izv. nalog obd. pod. s ter.	Trgovina-inženiring
40. Santner Krista	30. 6.	izv. nalog obd. pod. s ter.	Trgovina-inženiring
41. Marhart Ana	30. 6.	izv. fin. oper. pri kratk. fin.	Trgovina-inženiring
42. Rozman Rajka	30. 6.	ur. fin. razm. s kup. in dob.	Trgovina-inženiring
43. Gros Metka	30. 6.	vođenje strošk. knjig.	Trgovina-inženiring
44. Gros Silvo	30. 6.	vod. kratk. fin. in tek. likv.	Trgovina-inženiring
45. Lakovšek Zlata	30. 6.	posl. z vredn. pap. in izv. plač. prom.	Trgovina-inženiring

TP PAMEČE

1. Vranjek Metoda	13. 7.	pripravniki VII.	—
2. Lužnik Ferdo	18. 7.	strojno vzdrževanje IV.	—

ŠTEVILO ZAPOSLENIH 31. 7. 1990 LESNA SLOVENJ GRADEC

Družba	M	Ž	SKUPAJ
Žaga Mislinja	42	6	48
Žaga Otiški vrh	43	13	56
Žaga Mušenik	32	15	47
Žaga Vuhred	45	12	57
TIP Otiški vrh	207	36	243
TP Pameče	118	145	263
TP Prevalje	80	155	235
TSP Radlje-Podvelka	180	183	363
Nova oprema	179	148	327
Trgovina-inženiring	95	46	141
Poslovni inženiring	42	67	109
LESNA	6	6	12
SKUPAJ	1.069	832	1.901

Drago Mišetič

Mlatiči iz Šmiklavža po naporni mlači žita na grajskem pikniku pri razvalinah vodriškega gradu — Foto: F. Jurač

DELOVNE IN SOCIALNE RAZMERE GOZDNIH DELAVCEV V ZGORNJI MEŽIŠKI DOLINI

V rubriki »delo in običaji v gozdarstvu v preteklosti« bomo v nekaj nadaljevanjih objavili del diplomske naloge Branka ŠIRNIKA, dipl. ing. gozdarstva. Delo je zanimiv prikaz delovnih in socialnih razmer gozdnih delavcev v zgornji Mežiški dolini v preteklosti. Za zadnje nadaljevanje pa bo avtor pripravil povzetek drugega dela svoje naloge, ki prikazuje življenje gozdnih delavcev v Črni danes.

1. UVOD

Koroški gozdni delavec je bil skozi zgodovino potisnjen na rob družbenega dogajanja. Težki delovni pogoji v preteklosti so ga odvajali od kulturnih, političnih in izobraževalnih sredin.

Glavni motiv »olcarjev« je bil večji zaslužek in s tem več dela. Za družbeno okolje in dogajanje okoli sebe se niso dosti zanimali. Razvoj mehanizacije je prispeval k večji produktivnosti ter k zmanjšanju fizične težavnosti dela. Kljub temu pa mehanizacija gozdnega dela ni odpravila v celoti težavnega dela. Proizvodni proces poteka na odprtem prostoru v gozdu, zato se neugodnim meteorološkim vplivom, ki se jim pridružijo še škodljivi vplivi mehanizacije, ni mogoče izogniti.

Pri uredničenju proizvodnih in vseh ostalih funkcij gozdov, ki nam jih narekuje družba, ima zelo pomembno vlogo prav gozdni delavec in njegovo delo. Ne sme nam biti vseeno, v kakšnih razmerah živi in dela gozdni delavec danes. To problematiko obravnavam v diplomski nalogi na primeru gozdnih delavcev v zgornji Mežiški dolini.

2. OPREDELITEV NALOGE

V nalogi sem skušal nakazati kratek razvoj delovnih in socialnih razmer gozdnih delavcev v preteklosti. Na kratko sem orisal delo sekačev in voznikov — »furmanov«, njihove navade in nošo, kupno moč njihovih mezd, njihove stanovanjske in zdravstvene razmere, socialno zavarovanje ter njihove prehranske navade v drugi polovici preteklega in v prvi polovici tega stoletja na območju zgornje Mežiške doline.

Z izvedeno anketo med gozdnimi delavci v TOZD Gozdarstvo Črna na Koroškem pa sem preučil, kako živijo, kakšne navade imajo, kjer se udeležujejo in v kakšnih razmerah delajo gozdni delavci v zgornji Mežiški dolini danes.

Gozdarstvo ima v Mežiški dolini zelo staro in bogato tradicijo. Ljudje so se pri nas že zelo zgodaj preživljali kot gozdni delavci. O tem pričajo številni po raznih časopisih, revijah in arhivih raztreseni viri. Moja naloga je le skromen prispevek in poskus zbiranja številnega gradiva o življenju in delu koroških »olcarjev« v preteklosti in v današnjih razmerah.

Precej izrazov za gozdna opravila, orodja ali običaje navajam kar v fonetični obliki, kot so se ohranili med ljudmi. Na njih opozarjam zato, da jih ne bi pozabili in da jih ohranimo kot svojevredno obliko naše bogate kulturne dediščine.

3. KRATEK ORIS MEŽIŠKE DOLINE

Mežiška dolina se je kot prečni klin zarila med Vzhodne Karavanke in Osrednje Alpe. Obsegata tisti slovenski alpski prostor, ki se prične pri Dravogradu, teče vzporedno z državno mejo s sosednjo Avstrijo skozi Karavanke med Peco in Uršljo goro in se potegne proti Savinjskim Alpam tja do Olševe in Raduhe.

Mežiško dolino sestavlja torej sklenjeno področje ob reki Meži, od izvira pod Olševo do izliva pri Dravogradu.

Južna meja doline je prislonjena na vrhove in slemena Uršlje gore, Slemenca, Smrekovca, Raduhe in Olševe; tod je tekla tudi stara deželna meja med Koroško in Štajersko. Zahodna in severna meja pa sledita državnii meji prek Snežnika, Luž, Pece, Lokovice in Strojne.

Zaradi zelo ugodne naravne sklenjenosti je Mežiška dolina tudi upravno zaključena celota, saj skoraj vso dolino — razen izliva in majhnega dela spodnjega toka reke Meže obsega občina Ravne na Koroškem. Četudi je naravno sklenjena, pa je zelo prehodna pokrajina na vzhodnem obrobju celovške kotline. Tod čez je že v rimski dobi tekla cesta, ki je prek Mislinjske doline vezala celovško kotlino z drugimi rimskimi postojankami na našem ozemlju.

Relief Mežiške doline nam kaže zelo pestro podobo, saj so v dolini zastopane kamenine skoraj vseh geoloških dob od arhaika do aluvija. Sprememba kamenin na sorazmerno kratkih razdaljah je značilna za njen celotni relief, zato ima Mežiška dolina zelo živahno in razgibano pokrajino. V njej prevladuje hribovit in gorat svet, ravne površine pa so veliko skromnejše zastopane le po dolinskem dnu in po posameznih

kotlinah. Te ravne površine so ponekod prerezale manjše reke ali večji potoki in jih preoblikovali v za dolino zelo značilne terase.

Na področjih, ki so sestavljena iz apnenca, so ozka slemena in strma pobočja, ki jih prelamljajo strme grape. Gorovja iz magmatskih ali metamorfnih kamenin so manj strma, slemena so širša, bolj prehodna, zato na teh področjih tudi kmetije segajo precej višje, krepko čez nadmorsko višino tisočih metrov.

Svojska lega in gore, ki jo obkrožajo, dajejo Mežiški dolini milo alpsko podnebje. Na klimo vpliva tudi njen položaj na obrobju celovške kotline, velik vpliv pa ima tudi Peca, ki je tudi 200–250 dni v letu prekrita s snegom. Zato so zime v Mežiški dolini razmeroma mrzle, poletja pa so glede na celinsko vročino južnejših slovenskih dežel, zmerno topla. Noči so zaradi temperaturnega obrata v dolinah in kotlinah precej hladne.

Ne glede na temperaturne razlike ima Mežiška dolina precej boljše klimatske pogoje od dolin v Julijskih Alpah, še posebej v obdobju razcveta in rasti. Prav zaradi tega so v tej pokrajini najvišje gorske kmetije v Sloveniji. Nad 52 odstotkov vseh kmetij v Bistri, Topli in Koprivni leži na prisojnih pobočjih, ki presežejo tisoč metrov nadmorske višine.

4. GOSPODARJENJE Z GOZDOVI V LUČI PRETEKLEGA ČASA

Zgodovina gozdov na Koroškem je pestra in težka, mnogokrat težja, kot je bilo življenje ljudi, ki so živeli na tem delu zemlje.

Tisočletja je gozd živel svoje mirno življenje, redkokdaj je njegovo tihoto premočil človek — lovec, ki si je v njem iskal vsakdanjo hrano. Z rastjo prebivalstva so si ljudje s požiganjem in krčenjem gozdov ustvarjali nove plodne poljedelske površine. Pozneje je začela cerkevna gosposka, ki je bila lastnik vseh gozdov v naših krajih, še močneje povečevati poljedelske površine, s tem pa hkrati krepiti gospodarsko moč takratnih zemljiških lastnikov. Kmet — tlačan je bil močno zainteresiran za povečanje svojih obdelovalnih površin, saj od gozdov takrat ni imel posebnih koristi. Les je ljudem služil zgolj za kurjavo in za morebitne potrebe v stavbarstvu. Kmet je imel največ koristi od živinoreje in poljedelstva, zato so bile površine z gozdovi zanj manjvreden vir dohoda.

V sedemnajstem stoletju je nastala prelomnica v načinu gospodarjenja z gozdovi: les je dobil vrednost, začela se je prva prodaja. Razvoj industrije v svetu se je globoko čutil v koroških gozdovih. Porabe so potrebe po železu in steklu. Globoko v gozdovih so zagorele oglarske kope. Z razvojem fužinarstva so potrebe po lesu kot produktu za kurjavo naraščale. Začela se je doba najbolj surovega izkoriščanja gozdov. Krčili so velike gozdne površine. Goli gozdni poseki so bili na debelo pokriti s senčnimi ostanki. Na velikih površinah se je kopičil surov humus in ni dovoljeval naravnega pomlajevanja. Mišljenje o neizčrpanosti gozdov, ki je do takrat vladalo, je bilo porušeno. Gozdovi so bili močno izsekani, ponekod skoraj že uničeni.

Da bi čim prej obnovili propadajoče površine, so takratni lastniki na sečiščih požigali sečne ostanke, na požganicah pa posejali mešanico smrekovega semena in rži. Po načinu gospodarjenja imenujemo to dobo obdobje frat in novin. Takšen način obnove je spremenil prirodne jelove in bukovce sestojve v enodobne monokulture smreke, ki so bile za takratnega lastnika sicer donosne, za trajno gospodarjenje z gozdovi pa prav gotovo neprimerne.

S propadom fužin se je začela nova doba v gospodarjenju z gozdovi — doba tehnične predelave lesa, ki sovпада z izgradnjo železnice v naših krajih. Stari način transporta s splavarjenjem je zamenjala železnica, ki je vzporedno z ostalimi prirodnimi bogastvi odprla na široko vrata v svet tudi gozdnim sortimentom. Gozdovi Pece, Olševe, Uršlje in Smrekovca so morali zopet zadovoljiti nenasitno željo lastnikov zemljišč po lesu in denarju. V borbi za čim večjimi dobički je sečnja presežala proizvodnjo zmogljivosti gozdov in pričela segati po lesni glavici. Takšen način poseganja v gozdove je močno zmanjšal lesno zalogo in prirastek. Velike površine umetno zasnovanih smrekovih sestojev, ki so mnogokrat nastali na neustreznih rastiščih in na močno izčrpanih tleh, so postali podvrženi snegolomu, vetrolomu in biotičnim vplivom. Denar, ki je v obliki lesne mase odtelal iz naših gozdov, ni našel več poti nazaj v gozd.

Prvi predpisi, predhodniki kasnejših zakonov o gozdovih, ki so v grobem regulirali gospodarjenje z gozdovi, so bili t. i. gozdni redi (v osemnajstem stoletju). Začetek načrtnega gospodarjenja z gozdovi pa beležimo v letih po drugi svetovni vojni z zakonom o zaščiti gozdov in z zakonom o gozdovih.

BRANKO ŠIRNIK
(dalje prihodnjič)

ALI BO KOROŠKA ŠE KDAJ ČISTA?

Nekoč je človek naravi vzel samo toliko, kot je potreboval. Danes ji vzame veliko več, vanjo pa vrne svoje odpadke. Nekateri se razgradijo, drugi bodo ostali žalostni spomeniki naše civilizacije prihodnjih rodov.

Voda je najpomembnejši element, brez katerega ni življenja. Čeprav je brez barve, brez vonja in okusa, jo uporabljamo vsak dan. Njene količine so omejene in mi se ne zavedamo, da je pitne vode vedno manj. Reke in potoki so iz dneva v dan bolj onesnaženi. Glavni povzročitelji onesnaženih voda so tovarne, ki v reke spuščajo razne odplake z veliko strupenimi kemikalijami, pa tudi sami ljudje, ki v vode odmetavajo različne odpadke. Zaradi tega življenje v rekah, potokih in morjih počasi izumira. Vse manj je rib in drugih živali, ki bi popestrile življenje v vodi. Pa tudi morje postaja vse večji problem. Cvetenje morja se vsako leto razširi ob jadranski obali, kar nam odganja turiste in zelo ogroža življenje v morskih gladinah.

Vse bolj in bolj pa je onesnažen tudi zrak. Večje tovarne, ki so brez čistilnih naprav, zelo onesnažujejo zrak, k temu pa pripomorejo tudi izpušni plini avtomobilov in drugih prevoznih sredstev. Glavni problem je onesnaževanje zraka z žveplovim dioksidom — SO₂. Do nedavnega je iz topilnice rudnika Mežica znašala dnevna količina SO₂ 10–12 ton, ki je neoviran uhajal v zrak. Iz termoelektrarne Šoštanj uhaja v zrak 400 ton žvepla dnevno. K temu moramo dodati še žveplov dioksid iz kurilnic. Tudi tla so prepojena s strupi. Iz topilnice v Žerjavu se svinčev žvepelni žlodec že 90 let useda na zemljo. Preko rastlin prihaja v živali in v človeka. To kopičenje svinca v človeku in živalih zelo slabo vpliva na njihovo zdravje. Močno bolani so v zgornji Mežiški dolini gozdovi. 40 % gozdov je okvarjenih tako močno, da bodo povsem propadli.

S propadanjem našega okolja škodimo sami sebi. Letos je za dan zdravja (7. april) opozorila svetovna zdravstvena organizacija na ukrepe, ki jih morajo posamezniki in narodi sprejeti, da bi zaustavili nadaljnje poslabšanje zdravja našega planeta. Tudi pri nas je pripravljen program akcije pod geslom »OČISTIMO NAŠO KOROŠKO«.

Urška KREUH
7. r. OŠ Slovenj Gradec

Tako je ob letošnjem dnevu zdravja, ki je potekalo na Koroškem pod geslom »Očistimo našo Koroško«, razmišljala Urška.

Objavljamo tudi misli nekaterih učencev — osnovnošolcev slovenjgraških šol:

Le z razumom bomo uspeli ohraniti čisto okolje, s tem pa bomo zagotovili zanamcem lepšo in čistejšo prihodnost.

Gabriela PORI, Slovenj Gradec
Človek vse bolj onesnažuje naravo okoli sebe. Nad vsem tem sem se zamislil in spoznal, da moramo vsi, tako otroci kot tudi odrasli, poskrbeti za red in čistočo, če hočemo preživeti...

Domen POGOREVC, Slovenj Gradec

Narava ni več tisto, kar je bila nekoč. Sedaj je bolna, umazana, gozdovi umirajo, čistega zraka je vedno manj... Vse to je storil človek s svojim razumom. Le kdaj se bomo tega zares zavedali?

Silva TOMAŽIČ, Slovenj Gradec
S ponovno rabo ali predelavo odpadkov (star papir, steklenice, železo...) bi prihranili surovine in energijo, zmanjšali bi količino plinov in strupov, ki se izločajo ob proizvodnji...

Klavdija KRIŽOVNIK, Mislinja
Oguljene, izprane skale, drevesna okostja, mrtve reke in potoki molče kričijo. Pred vsem smo doslej zatiskali oči. Bomo čez leta zaradi naše malomarnosti morali nositi zaščitne maske, da se ne bomo zadušili?

Marija VERHOVNIK, Slovenj Gradec
Želim, da bi v naši okolici večkrat organizirali očistevalne akcije, tudi na naši šoli, saj se učenci zelo bojimo, kakšna bo naša prihodnost, prihodnost brez čiste vode, zraka...

Klavdija KORAT, Slovenj Gradec
Voda je ena od osnovnih človekovih dobrin. Brez nje ni življenja. Ohranimo jo zdravo!

Metka KAMNIK, Sl. Gradec

Na Prevaljah:

OBNOVILI SO CERKEV

Farna cerkev svete Marije na jezeru na Fari na Prevaljah praznuje letos stoto obletnico. Ob tem jubileju so tamkajšnji farani cerkev v celoti obnovili. V nedeljo 19. avgusta pa je bil za vse tamkajšnje krajanke slovesen dan. Mariborski škof dr. Franc Kramberger je posvetil obnovitvena dela pri cerkvi svete Marije, na slovesnosti pa sta spregovorila tudi predsednik Izvršnega sveta Skupščine Republike Slovenije Lojze Peterle in prevaljski rojak, skladatelj Lojze Lebič. Posebna pridobitev za to cerkev so tudi nove orgle, ki so največje na Koroškem. Crkveni zbor je pod vodstvom Jožeta Kerta našel baročno mašo z instrumentalno spremljavo. Župnijski urad je izdal bogat zbornik, v katerem so prispevki prof. Toneta Sušnika o delu prevaljske fari in dr. Marjana Zadnikarja o cerkveni umetnosti v prevaljski fari.

F. Jurač

DOLGA, SIVA, PRAŠNA CESTA

Dolga, siva, prašna cesta se vije neznano kam, tako čudna mi je ta siva, prašna cesta, tako čudna in tuja.

Mnogo ljudi gre po tej sivi, prašni cesti, mrki so, skoraj hudobni, ko gredo neznano kam.

Bojim se, da je to usojeno tudi meni, da bom morala tudi jaz po tej sivi cesti neznano kam in da se ne vrnem več nazaj.

Pavlina RAT

VRNITEV

Pred dnevi srečal sem prijatelja, kot prej nikoli je zamišljen bil. Zamišljenosti mi svoje ni prekril, ga razočarala je družba vsa.

Je na kmetiji on doma živ. De kmet postal bi, mu bilo ni mar. Je bolj imet' tovarniški denar, to misel je v glavi vedno imel.

Mu nekaj časa res je dobro šlo, a na kmetiji starčka sta trpela, saj drugega izhoda nista imela, a danes kaznovan je on za to.

Mu hrbet družba pokazala je, tovarniška so vrata se zaprla, se zanj ne bodo nikdar več odprla, mu le kmetija je še ostala.

In vračal se je žalosten domov, ponos tovarniški mu je splahnel, zdaj na kmetiji delat' bo začel, morda pri mizi še bo našel stol. Zlatko ŠKRUBEJ

OSTALI DOGODKI

VINKO ŽOHAR 1934—1990

V ponedeljek, 25. junija letos smo se zadnjikrat poslovili od našega dolgoletnega delavca na TOZD Gozdarstvo Mislinja, Vinka Žoharja.

Čeprav smo vedeli, da zadnje čase nekaj boleha, se še ne moremo sprijazniti, da je res in da lahko smrt pride tako na hitro. V trenutku postane neizprosna resnica, kateri ne more nihče ubežati in ti poruši vse načrte in prihodnost.

V bolečini, ki jo čutimo danes, nam podzvestno prihajajo v spomin besede velikega misleca, ki pošilja v svet vprašanje: »Komu zvoni?«. V tem vprašanju nas opominja, da naj nikar ne vprašujemo preveč komu zvoni, kajti v naslednjem trenutku lahko zvoni meni in tebi.

Smrt — ta neizprosna kosa — v delcu sekunde zruši zgradbo, pa če stoji še na tako trdnih temeljih. Tako je tudi Vinku prekmalu zrušila in pokopala vse načrte, ki jih je imel pred sabo. S kako vnebo in veseljem nam je rad pripovedoval, kako si urejuje domačo hišo, pripravlja zemljo, sadi drevesa, gradi hlev in kupuje živino, da bo imel zaposlitev, ko bo odšel v pokoj. Vsi smo ga z veseljem poslušali in se z njim veselili. Res je odšel v pokoj 1. marca letos, a so hiša, zemlja, sadovnjak in hlev ostali brez pridnih Vinkovih rok.

Žohar Vinko je bil rojen 26. avgusta 1934. leta v Šentilju kot najmlajši — četrti otrok malega posestnika Jurija in Antonije Žohar. Odraščal je v skromnih razmerah brez izobila, kar ga je izoblikovalo v skromnega, poštenega in pridnega delavca.

Ivan LEKŠE

ROZALIJA ZALOŽNIK 1924—1990

Rodili so se jima trije otroci, katere sta vzgojila v pridne in poštene državljanke. Po nekaj letih sta si v Mislinji kupila hišo in jo uredila v lep in tople dom.

Vedno nas globoko stisne pri srcu, kadar nam smrt nepričakovano iz naše sredine iztrga človeka, ki nam je blizu, ki je še poln načrtov in želja.

Tako je sredi lepega julijskega večera žalostno zadonel zvon v farni cerkvi v Šentilju in naznanil, da je po kratki, a hudi bolezni nehale biti srce naše Rozalije Založnik. Zalika se je rodila 1. 9. 1924 v številni bajtarski družini v gozdarskem zaselku — Komisiji. Zaradi slabih stanovanjskih pogojev se je družina v letu 1936 preselila na Friskovec domačijo, kjer je Zalika preživela brezskrbna otroška leta. Kot krhko mlado dekle se je leta 1948 poročila. Z močnim Ignacijem sta si uredila toplo družinsko ognjišče v Komisiji.

Toda, ko človek svoje življenjsko poslanstvo izvrši, ko mu ostane še nekaj let, katere bi lahko preživel le zase, poseže vmes usoda, ki udari najhujše tam, kjer bi najmanj pričakoval. Tako je v letu 1989 začel bolehati mož Ignacij. Zahrbna bolezen ga je sredi toplih julijskih dni istega leta iztrgala iz naše sredine. To je bil za Zaliko hud udarec, od katerega si ni mogla več opomoči.

Ni še minilo polno leto žalovanja, že je usoda udarila še globlje, zahrbna in neozdravljiva bolezen je 5. 7. 1990 ugasnila svečo življenja še njej.

Vsi, ki smo Zaliko poznali bomo pogrešali njen vedri obraz in njeno vedno toplo besedo. Trpko je spoznanje, da je ni več med nami. Ohranili jo bomo v lepem spominu.

S.

ŠTEFAN PANTNER

Življenje Pantnerjevega očeta pa je bilo vseskozi trdo in težko še zlasti med NOB, ko je kot aktivist delal za partizane. Poleg naprednega kmetovanja je bil tudi preko 12 let cerkveni ključar in je to delo z velikim veseljem opravljal. Ko so mu z leti opešale moči, je leta 1972 prepuštil posestvo svoji hčerki Slavki in zetu Tonetu. Tudi ta dva po vzoru svojega očeta na Pantnerjevi kmetiji pridno in napredno gospodarita. Vseskozi pa je bil Pantnerjev oče pravi veseljak. Nikoli se ni znal razjeziti in za vsakega je znal najti lepo in toplo besedo. Težka in huda bolezen ga je priklenila na bolniško posteljo. Skoraj celih pet let je bil deležen pomoči, katero so mu dajali njegovi najdražji, zlasti pa žena Marija. Preden je umrl je naročil svoji ženi, da se mora v njegovem imenu zahvaliti vsem, ki so ga v težki bolezni obiskovali na domu. Ohranili ga bomo v lepem in trajnem spominu.

F. JURAČ

FRANC ŠOPAR 1903—1990

in izdeloval je tudi mnoga mlinška kolesa, ki so se vrtela ob Meži, česar ni znal vsak. Takoj po vojni se je redno zaposlil pri gozdni upravi v Črni, odkoder je leta 1960 odšel v pokoj.

V začetku letošnjega poletja so se svojci in koprivska soseska na pokopališču sv. Jakoba v Koprivni poslovili od Franca Šoparja, upokojenega sekača pri gozdni upravi Črna.

Franc Šopar je vse svoje življenje preživel sredi gozdov. Zelo mlad je prijel za sekuro in drugo sekaško orodje, da je z veseljem in pošteno preživljal sebe in svojo družino. Včasih je tudi veliko tesaril, pomagal staviti ostrešja, cepil škodljive, pletel koše in podobno. Popravljal

V zakonu se mu je rodilo četrto otrok, za katere je skrbel z vso očetovsko ljubeznijo. Skromno življenje in nenehno gibanje ob delu mu je dajalo zdravje in življenjsko zadovoljstvo. Zadnjih nekaj let je postal vdovec, preživel pa jih je pri sinovi družini v domači Koprivni, ki je zanj lepo skrbela. Od svojih otrok in vnukov ni bil nikoli pozabljen, to pa je bilo zanj tudi vse in najlepše v njegovih poznih sedemdesetih letih.

Zapisane vrstice mu v njegov spomin poklanjajo njegovi gozdarski sodelavci.

A. Š.

MAKS JOVAN 1929—1990

so se jima rodili štirje otroci. Napreden in pridni je bil pokojni Maks. Svojo kmetijo je vzorno vodil. Ko je uvidel, da s starim načinom gospodarjenja na kmetiji ne more dosegati dobrih proizvodnih rezultatov, je svojo kmetijo preusmeril v proizvodnjo mleka in mesa. Preuredil je hlev in dogradil potrebne silose, vendar je imel pred seboj še veliko načrtov. Težko je razumeti resnico, da je moral umreti in zapustiti Selišnikovo kmetijo. Z njegovo smrtjo je ostala praznina.

Ohranili ga bomo v najlepšem spominu.

F. JURAČ

MRAKIČEVI MAMI V SLOVO

V lepem marčevskem dnevu, dne 5. 3. 1990 smo se za vedno poslovili od plemenite kmečke matere, ki je v delu in znanju preživela svojo življenjsko pot. Vse, ki smo jo poznali, cenili in imeli radi, nas je prevzela globoka žalost ob njenem odhodu.

Prav zato smo jo spremili na zadnjo počivališče pri Sv. Primožu na Pohorju, da ji izkažemo spoštovanje in se zahvalimo za velike življenjske žrtve.

Ivni je zibel stekla 17. 5. 1904 leta na Potnikov domaćiji na Podlipju nad Muto v številni kmečki družini. Že v rani mladosti je okusila, kaj je delo na kmetih.

Pri 24 letih se je poročila na Kupljenovo domaćijo v Sentjanž nad Dravčami. V zakonu je rodila 6 otrok — tri sinove in tri hčerke. Življenje v tistih časih na kmetiji ni bilo lahko, saj še ni bilo elektrike, vode, cest in strojev. Leta 1938 sta z možem Ignacem kupila Mrakičevo kmetijo na Planini.

Kot kmetica in mati številne družine je morala nositi veliko breme, da je bil na težavni kmetiji vsak košček zemlje obdelan. Ne da se povedati, koliko je v teh letih življenja preobrnila brazd, kleče obdelala njive, sključeno požela žita in na ramenih znosila pridelkov domov. Bila je mati, ki je morala iz zemlje izdreti kruh za življenje in zaradi življenja.

Prišla je druga svetovna vojna, najstarejši sin je moral v partizane, moža pa so odpeljali Nemci in je bil v ujetništvu.

Ivana je ostala sama z majhnimi otroci. Ni klonila, zavedala se je, da mora vzdržati že za voljo svojih otrok. Bila je zavedna kmečka žena, ki je upala v boljše čase.

Ljubezen do zemlje in domovine je vnašala tudi med svoje otroke, se veselila njihove sreče in uspeha.

Na večer svojega življenja je bila najbolj srečna, kadar je bila med svojimi otroki. Kot sveča je dogorevala, njen dih pa je ostal jasen in neupogojen.

Veter, ki bo šumel v pohorskih gozdi, naj ji prinese večni mir in svečo, ljubezni naj ji visoko gori.

Martin KRAJNC

TEREZIJA JAMNIKAR 1899—1990

Obnovimo spomin na prispevek v 4. številki 1989 glasila krajanov KS Mislinja »MI«, ko smo z veseljem in spoštovanjem prebrali vrstice, namenjene naši tretji najstarejši krajanki Tereziji Jamnikar.

Opisana je bila njena truda polna življenska pot, vestnost v službi do brota in razumevanje v družini in soseski.

Rodila se je v Tolstem vrhu pri Grampusu, nato so sledile selitve v kmečke podnajemniške koče do končne vselitve v družbeno stanovanje Mislinja 225.

Redno je bila zaposlena od leta 1922 do leta 1956, ves čas pri fizično zahtevnih delih v tovarni lepence in na žagi Mislinja.

Ko smo se srečali z njo ob praznovanju 90 letnice, smo podzvestno odrinili misel, da se z visoko starostjo vedno bolj bliža končnemu cilju nas vseh — večnemu počitku. Oddaljena je bila naša misel, slovo pa že tako blizu.

Od Terezije Jamnikar smo se ob številnem spremstvu poslovili 25. julija 1990 na Šentiljskem pokopališču.

Ob končnem slovesu govorimo mnogo, kar bi morali izreči že za časa življenja. Tereziji je bilo zamolčano, kar bi ji morali povedati, da bi jo razveselili. Zamolčali smo, da se radi srečujemo z njo, da nam vsako srečanje potrjuje zaupanje v človeka, da ob njej čutimo varnost, ki jo izžareva človek, ki ga je življenje vedno preizkušalo. Življenje ji ni prizanašalo s trpljenjem, zato je znala razumeti, tolažiti in pomagati.

Od Terezije smo se poslovili s hvaležnostjo, da je vsakemu izmed nas zapustila spomin na dobroto, ki je sedanjemu času tako tuja.

Z ljubeznijo je obdelovala našo pohorsko zemljo, v kateri naj mirno počiva.

P. B.

ZAHVALA

Ob boleči izgubi naše drage mame, babice in prababice

TEREZIJE JAMNIKAR
iz Mislinje 225

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem, znancom, posebej pa še sosedom, ki ste sočustvovali z nami, nam v težkih trenutkih stali ob strani, darovali vence, cvetje, sveče in za naše ter drago pokojnico spremili na zadnji poti.

Posebna hvala zdravstvenemu osebju ambulantne Mislinje, posebej še dr. Stoporku za dolgoletno nego in zdravljenje.

Prisrčna hvala Veri Pirtovšek za poslovilne besede ter pevcem za odpeto pesem in gospodu župniku za opravljen obred.

Vsi njeni žalujoči.

ZAHVALA

Ob boleči izgubi naše drage mame, ome in prababice

MARIJE JEŠOVNIK
Vel. Brdnikove mame iz Starega trga

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, znancom in sosedom, ki ste nam stali ob strani v najtežjih trenutkih. Hvala vsem, ki ste pokojnico spremljali na njeni zadnji poti, darovali vence, cvetje in za sv. maše. Iskrena hvala gospodu župniku Gabrijelu Knezu za opravljen pogrebni obred in poslovilne besede ob odprtem grobu.

Hvala bolniškemu osebju internega D-oddelka bolnišnice Slovenj Gradec za lajšanje bolečin v zadnjih dneh življenja. Hvala MPZ Stari trg in cerkvenemu pevskemu zboru za zapete žalostinke. Hvala gospodu Pušniku za poslovilni govor na domu.

Še enkrat iskrena hvala vsem, ki ste se spomnili naše drage mame in jo pospremili k večnemu počitku.

Žalujoči: vsi, ki smo jo imeli radi in jo spoštovali.

ZAHVALA

Ob boleči in prerani izgubi naše drage žene, mame in babice

MATILDE KRANČAN
(1919—1990)

Blatnikove mame iz Vrh pri Slovenj Gradcu

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem in znancom za izkazano pomoč in tolažbo.

Hvala vsem, ki so darovali vence, cvetje, sveče in za maše. Lepa hvala zdravstvenemu osebju internega oddelka bolnice, govornikom: Franciju Novaku za ganljive besede, Antonu Lahu in Mirku Arehu in gospodu župniku Gabrijelu Knezu za slovo na domu in opravljeni pogrebni obred ter duhovnima sobratoma Vinku Conču in Poldiju Koratu za sodelovanje, moškemu pevskemu zboru Ksaver Meško za lepo zapete žalostinke in vsem, ki ste našo drago mamo v tako velikem številu pospremili na njeni zadnji poti. Še enkrat vsem in vsakemu posebej iskrena hvala.

Žalujoči: mož Ivan in Ivan ter sin Štefan in hčerka Mika z družinama

ZAHVALA

Ob smrti očeta

KARLA PEČNIKA

se najlepše zahvaljujemo vsem, ki ste mu darovali cvetje in ga pospremili na zadnji poti. Hvala TOZD Gozdarstvo Mislinja, govorniku Otu Skobirju in dr. Stanku Stoporku.

Žalujoči: sinova Toni, Drago, hčerka Ema z družini

ZAHVALA

Ob boleči in prerani izgubi naše drage žene, hčerke in sestre

IVANKE MEŽNARC
iz Male Mislinje

se vsem, ki so jo spremljali na vse prerani zadnji poti ter ji darovali vence in cvetje najlepše zahvaljujemo. Prav lepa hvala vsem sosedom in ostalim, ki so nam kakorkoli pomagali v najhujših trenutkih, zdravniškemu in strežnemu osebju oddelka za intenzivno nego slovenjegraške bolnišnice, Železniškemu gospodarstvu TOZD Transport Celje, govornikom Marjanu Križaju in Malovrhu za ganljivo izrečene besede slovesa. Iskrena hvala šentiljskim pevcem za zapete žalostinke, pihalnemu orkestru iz Slovenj Gradca ter g. župniku Tinetu Tajniku za pogrebni obred.

Žalujoči: mož Jože, mama Nežika, oče Ivan, brat Ivan in sestra Nežika z družino.

ZAHVALA

Ob izgubi naše ljube mame, babice

IVANE PEČOLER

Mrakičeve mame iz Sv. Antona na Pohorju se zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, znancom in prijateljem ter vsem, ki ste jo spremljali na njeni zadnji poti, ji darovali vence, cvetje in sv. maše in nam v teh težkih trenutkih pomagali. Iskrena hvala gospodu župniku iz Vuhreda in gospodu župniku iz Vučenice za opravljen pogrebni obred.

Prav lepa hvala govornikom ob odprtem grobu za izrečene besede slovesa.

Še enkrat lepa hvala vsem, ki ste z nami sočustvovali.

Vsi njeni

V NESREČI SPOZNAŠ, DA SO ŠE DOBRI LJUDJE

Sajherjevi ob pogorišču

ZAHVALA

Ob izgubi dragega moža, očeta in dedka

VINKA ŽOHARJA

iz Mislinje

se vsem, ki so ga pospremili na njegovi prerani zadnji poti, mu darovali vence, cvetje, svečke in prispevali za maše, najlepše zahvaljujemo. Posebno se zahvaljujemo kolektivu TOZD gozdarstvo Mislinja, članom LD Mislinja, pevskemu zboru LD Podgorje in pihalni godbi iz Slovenj Gradca.

Prav lepa hvala govornikom Ivanu Lekšetu in Borisu Bezlaju, zdravstvenemu osebju kirurgije bolnišnice Slovenj Gradec, dr. Tilki Prevolnik in gospodu župniku Tinetu Tajniku za opravljen pogrebni obred. Vsem in vsakemu posebej iskrena hvala.

Njegovi: žena Cvetka z otrokoma Jurko in Vinkom, hčerki Tatjana in Jelka z družinama.

ZAHVALA

Ob boleči in nenadni izgubi našega dragega očeta, moža, sina in brata

JOŽEFA URANA

se iskreno zahvaljujemo vsem, ki ste nam v prvih trenutkih stali ob strani in nudili kakršnokoli pomoč. Hvala vsem, ki ste darovali maše, vence in cvetje.

Prav tako hvala govornikom, gospodu župniku za opravljen obred ter vsem, ki ste ga pospremili na zadnji poti.

Žalujoci: Žena Rozalija, otroci Janko in Danilo z družino, Silvo ter Jožica, mama Elizabeta, bratje, sestre ter vsi, ki so ga imeli radi.

Komaj je odstranjeno eno razdejanje rdečega petelina na enem koncu, že se pojavi drugod.

V noči od 22. na 23. maj. t. l., ko je družina Lazarja Šajherja p. d. Jeričnika iz Sv. Duha pri Dravogradu najbolj trdno spala, je sredi noči izbruhnil požar. Zadnji hip si je družina komaj rešila življenje, skoraj nova hiša pa je do tal pogorela.

Le hitri intervenciji domačih, sosedov, miličnikov ter gasilskim enotam se gre zahvaliti, ki so z veliko požrtvovalnostjo v težko dostopnem kraju, ki je skoraj brez vode, rešili skedenj s hlevom pred požarom.

Jeričnikovo leži na zelo strmeh pobočju, ne daleč od Dravograda, do koder je težaven dostop po dolgih ovinkastih cestah.

Pred 25 leti, ko sta z možem prišla na strmo freto, je tod stala zelo stara razmajana bajta, da je bilo bivanje v njej zelo težavno in nevarno. Takrat še ni bilo ne elektrike in ne zasilne ceste. Pred 20 leti sta se odločila za novo leseno hišico. Ves gradbeni material sta spravila gor s pomočjo vitle ter mešala malto za temelje in ploščo ročno. Ko smo jo po dolgem času docela uredili in opremili in letos mislili obnavljati skedenj, pa nas je zadela ta nesreča, je skoraj v joku pripovedovala 60 letna žena Klara. Potolažil sem jo z besedami, da bo še vse šlo, le da človeških žrtev ni bilo. V zadnjem hipu se je rešil sin Branko iz gorečih zubljev, ki je trdno spal. »No, Branko pa je res priden in je najin up in opora, saj midva sva že precej zgarana. Pa tudi sin Janez in hčerka bosta gotovo priskočila na pomoč. V veliko tolažbo nama je izdatna pomoč dobrih ljudi, in se jim želimo v tem sestavku iskreno zahvaliti,« je povedala Klara.

Družina Lazarja Šajherja, Jeričnikovi, se prav prisrčno zahvaljuje vsem, ki so sodelovali pri gašenju požara, kakor tudi za pomoč v vseh oblikah, ki so je bili deležni doslej. Posebej se zahvaljujejo KS in SO Dravograd za hitro ureditev dokumentacije in zbiranje sredstev, podjetju Kograd za bivalno hišico in gradbeni material, vsem organizacijam, sorodnikom, dr. Lebiču, g. Jožetu Fraterju, g. župniku, g. Dušanu Krestlu, zetu in hčerki iz Radelj.

Še enkrat prav vsem prisrčna hvala JERIČNIKOVI.

Ludvik Mori

Vsaka glasna interpretacija je čustvena poneverba.

Vse je subjektivno, relativno je ekvivalenten pojem.

Tudi če nas povozi ura, bo traktor teklen naprej.

Zmago Čeh

**DOPISUJTE
V GLASILO**

PASTIRČEK OŽBEJ

Ko sem bil še majhen otrok, je pri sosedu pasel krave in ovce pastirček Ožbej. Bil je posvojenec. Ne vem, kje so ga sosedovi dobili, a zvedel sem, da ga je mati pustila v bolnici in tako je sirota rasel pri tujih ljudeh. Nikoli ni občutil materinske ljubezni, ki otroka in pozneje odraslega človeka spremlja vse življenje. Kakor koli že, pregovor pravi: »Kar da mati otroku v srce, takšen odhaja od nje v svet, ko odrasča.« Vsi tega nismo bili deležni, tudi Ožbej ne.

Ko se je po vseh štirih kobacal po hiši in si odrgnil nasek, se ni nikomur preveč smilil, da bi ga potolažil. Sam se je brisal v rokav srajčke, ki je služila prej že domačim otrokom. Nihče ga ni vzel v naročje in ga poučeval. Le hlapec Matevž ga je včasih posadil na kolena, a ga je gospodar nejevoljno okaral: »Ne plačujem te zato, da boš tega cemeravčka ujeval. Če misliš tako, lahko kar po bašeš stvari in greš.«

Še kot čisto majhen otrok je moral pomagati gospodinji nositi drva, krmiti kokoši in race. Teh se je posebno bal. Racman ga je večkrat uščinil v prst do krvi.

Iz malega Ožbeja je zrasel fantič kodrastih las, bolj bledega obraza in sanjavih oči. Na paši si je rad prepeval. Lepo je pel in igral na leskovo piščal. V šolo je hodil bolj malo, a učil se je dobro. Učitelj je rejniko prigovarjal, naj ga dajo v »črne šole«, da bo postal duhovnik. Gospodar je surovo odvrnil: »Kje pa naj dobim denar, še lastnih otrok ne morem šolati.« In pri tem je ostalo. Ožbej je ostal pastir, pozneje pa hlapec. Tako mu je bilo usojeno. Ker pa ima vsak človek neki dar, ga je imel tudi Ožbej. Lepo je pel. Nekoč mu je neki berač podaril citre rekoč: »Ti jih imej, mene roke ne ubogajo več.« Pokazal mu je nekaj osnovnih prijemov, potem pa se je učil sam. Po večerih, ko je končal delo, je igral v majhni vrtni utici. Pozimi pa je igral dekletom in ženam pri kmečkih opravilih ob mrzlih zimskih večerih.

Marsikatero kmečko dekle si je zaželelo Ožbejeve ljubezni. A kaj, ko takrat hlapci niso smeli misliti na kmečka dekleta. Pa vendar je Ožbej doživel tudi kanček ljubezni. Alojzija, hči bogatega kmeta mu je nekoč podarila poljub pod kozolcem. Po tem se je morala poročiti z bogatim kmečkim fantom iz sosednje fare. A ni bila srečna. Ožbej pa je postal še bolj tih, vase zaprt, saj njegova prva ljubezen ni mogla niti zacveteti.

Čas je teklen dalje. Prišla je vojna in Ožbej je bil mobiliziran v nemško vojsko. Med dopustom se je priključil partizanom. Še sam sem ga enkrat videl, ko je prišel z borci k nam. Takrat sem zvedel, da je bil odlikovan za hrabrost.

V svobodi so se vračali možje in fantje z vseh strani. Minilo je leto, dve, tri, Ožbeja pa ni bilo od nikoder. Ni se vrnil!

Ko se danes oziram v majhno cerkvico Sv. Ožbolta v našem kraju, se mi večkrat tiho povrnejo slike otroških let, slišim glas nesrečnega Ožbejevega joka, slišim tudi glas njegovih citer. V mojem srcu je Ožbej ostal velik, močan, nežen človek, ves obdan z neko čudno melodijo, ki jo je poznal samo on.

Viktor LEVOVNIK

IZLET

Kako prijetno je, če greš malo v družbo in pogledaš po naši lepi Sloveniji. Tako smo se na pobudo našega predsednika invalidov Adolfa Sušca zbrali iz Razbora, Podgorja in Šmiklavža, da se popeljemo po Gorenjski.

Bilo je 30. junija. Vroč in soparen dan se je obetal. Tako smo obiskali najprej Brezje, kjer smo videli, koliko tam pride romarjev iz vseh koncev. Od tam nas je pot vodila na Vogel.

Mnogo jih je s sedežnico odšlo na sam vrh, kjer so videli krasoto tega kraja.

Mene in še dve drugi pa je bolj zanimalo, kaj pomenijo križci pod cesto, kjer je bil parkiran naš avtobus.

Šle smo po ozki stezici, ki vodi dol, k tem grobom. Mislila sem, da so to naši borci, ki so tu padli, a že na začetku piše, da so padli v prvi svetovni vojni 1914—1918 l. Občudovale smo vse te grobove, ki jih kroji narava po svoje. Lepe planinske rože jih krasi.

Po dveh urah smo se peljali na Bled. Ja, ja, če bi imel človek več v mošnjičku, bi bilo to že prijetno! A kaj hočeš? Saj vemo, da invalidi životarijo iz meseca v mesec.

Vožnja se je bližala koncu, a naš prijazen šofer Tina je le obstal na Trojanah, kamor nas je zvalil vonj po dobrih krofih.

Dan nam je kljub neznosni vročini hitro minil. S tiskom rok za lahko noč in z željo, da bi se drugo leto zopet zbrali in si ogledali del naše lepe domovine, smo se poslovili.

Tinetu smo zaželeli še naprej srečno vožnjo. Vlado pa smo se zahvalili za dobro pijačo, Adolfu pa, da bi nas še mnogo let razveseljeval po avtobusu. Lepo je po svetu, a meni je najlepše posedati ob domačem potočku, ki žubori mimo moje skromne hišice.

Štefka Melanšek

PASTIRICA!

I

Komaj sem za ped odrastla,
sem doma že krav'ce pasla,
krav'ce pasti, to že gre,
a bik, če kaže ti roge?

II

Bik'ca pasti sem se bala,
zato sem včasih tudi jokala,
če bik pokazal je roge,
jaz pa njemu sem petè.

III

Prišel je tja sosedov striček,
prijazno vpraša:
»Je li rad hud, ta tvoj teliček?
Ga bik pogleda, — že vanj se zaleti,
namesto ene srajce, je imel kar tri.

Veronika Plešej

Stanko Založnik pri živini na paši na Rogli

Med živino na Rogli

Na Ostruščici na Rogli je tudi letos Koroška kmetijska zadruga TZO Ledina Slovenj Gradec uredila ograjen pašnik, v katerem se pase okoli 50 glay živine kmetov Zgornje Mislinjske doline. Že sedem let pa je predsednik te pašne skupnosti Stanko Založnik iz Tolstega vrha pri Mislinji. Ko smo ga srečali med živino na pašniku, nam je pripovedoval, da delo, ki mu je kot predsedniku zaupano na pašniku na Rogli, rad opravlja.

»Že sedem let skrbim za nemoten potek paše tu na Rogli. Skoraj vsaki drugi dan sem tu na pašniku, kjer opazujem, kako se živina pase, poleg tega pa živini na pašo prinašam

po potrebi tudi sol in Bovisal, ker tega živina tu na planini mora redno dobivati.«

Kako pa je vreme naklonjeno?

»Moram se pohvaliti, vreme je tudi naklonjeno in ni preveliko deževnih dni, da bi zaradi tega živina trpela.«

In kako dolgo bo živina še tu na paši?

»Živino na planini pasemo dobre tri mesece. Konec meseca avgusta postaja tu trava že rjava in živina take trave ne je rada. V mesecu septembru pa kmetje spravijo živino s paše, ko postajajo dnevi hladnejši. Takrat pa začne živina hujšati.«

F. Jurač

Krajani Razborja in Suhega dola so ponosni že na 1300 metrov asfaltiranega cestišča, ki so ga v navzočnosti predstavnikov Skupščine občine Slovenj Gradec predali svojemu namenu pri kmetiji Vraver. Investicijska vrednost ureditve ceste je veljala 1.950.000 din, denar so prispevali krajani s samopriskom, ostala finančna sredstva pa so se stekla iz drugih virov. Del asfaltirane ceste je predal svojemu namenu najstarejši krajan 76-letni Jože Kavnik po domače Postavk (na sliki).

F. J.

Jože Kavnik odvarja del asfaltirane ceste proti Razborju

KMEČKI OBIČAJI ČEZ LETO

KMEČKI OBIČAJI V MESECU AVGUSTU IN SEPTEMBRU

Leta 27 pred Kristusom je rimski cesar Julijus Caesar octavianus, nečak Julija Cezarja, dobil od rimskega senata vzdevek-Augustus, kar pomeni vzvišeni. Imerator si je sam izbral osmi mesec v letu in ga imenoval po sebi. Po naših krajih pa so včasih imenovali osmi mesec po raznih delih tega meseca ali kakega večjega praznika kot: vel. mešnjak — po prazniku vel. maše 15. avgusta, mlatnik — ko so največ mlatili ali prošnjak. Šele pozneje se je uveljavilo ime vel. srpan.

September pa pomeni v latinščini sedem, sedmi mesec po starem rimskem koledarju, ki je začel leto z marcem. Naši predniki pa so imenovali ta mesec kimovec po sadju, ki od svoje teže kima na preobloženem drevju in je čas večjih kmečkih del.

Da se povrnem k običajem v avgustu, ki je cel v času žetve. Če je bila dobra letina, je bil tudi nekaj praznik, saj je zemlja vračala trud, ki ga je človek vanj vložil, v to pa so bili vpleteni razni stari običaji in vere. Po Koroškem so še danes legende, da so kmetom, ki so bili v stiski, pri žetvi pomagale žal-žene, zato žanjice niso smele pljuvati v roke, v kateri so držale srp, ker bi se s tem zamerile žal-ženam. Tudi z drugimi nasveti so rade pomagale, kdaj in kaj se naj seje, da je bila letina bogata.

Pri žetvi so si sosedje drug-drugemu pomagali. Na vse zgodaj so šle žanjice na njive in moški, ki so jim brusili srpe in požeto snopje zlagali v kope, saj je veljalo pravilo za fante, da dokler ni znal dobro nabrusiti srpa, ni znal in smel ljubiti dekleta. Ko je žanjica požela prvi snop žita, ga je dvignila visoko k nebu, kar je bila stara zahvalna daritev ob žetvi. Ponekod je bil običaj o zadnjem snopu, ki so ga imenovali »baba«, v njem naj bi tičal zli duh, po žetvi ga je bilo treba »ubiti«, da bi ob letu skupaj z ostalo naravo spet vstal v novo življenje. Babo je ubil tisti, ki je z roko udaril po snopu.

Klasi, ki so ostali raztreseni po polju, so bili žrtveni darovi žitnem duhu.

Gospodar je dovolil, da so ga pobrali revni ljudje, tem so pravili paberkovanje. Na dan žetve so gospodinje napekle krofov, potic in raznih dobrot. Po bogati večerji je vsaka žanjica dobila velik kos potice za domov.

Po koroškem se je avgusta po glavni žetvi začelo požiganje in trebljenje novin. Goščo so prej v ta namen posekali, na take pripravljene novine so posejali ozimno rž, da se je še pred zimo lepo urasla. Rž so imeli v novini požeto, zloženo po novini na kope po dvanajst snopov, kar je bilo ravno za eno breme za nosača. Čez kak teden, ko je bila rž v kopravi suha, so prišli sosedje, po potrebi še drugi, odvisno od oddaljenosti novine. Nosači so se razporedili po zasilni poti-stezi približno po sto metrov narazen. V novini sta po dva skupaj vezala bremena po dvanajst snopov v eno ali tudi včasih po 24, ki so jim pravili biki. Taka bremena so nosači nosili iz novine, podajali ga drug drugemu, do končne postaje na domu ali na odvozno cesto, kjer so naložili na vozove in peljali na dom. Te nosače so zvečer dobro pogostili, če niso bili preveč utrujeni, so še radi kaj zaplesali ali zbijali kake šale (o tem pozneje, ko bom pisal

o stelaraji). Vsak nosač pa je dobil poleg »boglonaj« še 1/4 hleba kruha ali potice.

15. avgusta je vel. šmaren — Marijino vnebovzetje. Ta praznik se je vedno častil, saj so pravili, da ta dan še kače ne smejo biti na tleh, ker ji je Marija na tleh glavo strla. Po Koroškem in sploh po Sloveniji je o tem dosti pripovedk, nekaj tudi resničnih. Nihče na ta dan ni smel trgati sadja ali plezati na dreve. O tem so mi pravili tudi starši doma, vse pa sem imel bolj za pripoved. Bilo pa je leta 1982, na vel. šmaren; popoldan sem šel k mojemu čebelnjaku, kjer se je vedno zadrževala velika rjava kača. Nisem je preganjal, vedno pa, ko sem se čebelnjaku približeval, se je kača prej solidno umaknila v svoje skrivališče, da ni bilo nikoli nobenega nesporazuma. Na ta dan vel. šmarna pa je bila ta velika kača ob čebelnjaku na hrastu, ki je stal kak meter od čebelnjaka, bila je za dva metra nad tlemi zvita na eni veji. Pustil sem jo, kot je bila, pozneje je še nekaj let hodila spat pod čebelnjak na drevesu pa je nisem videl več. Tako sem videl, da le niso o tem samo pravljice.

16. avgusta je sv. Rok, praznik tesarjev in holcarjev. Na ta dan ni noben holcer šel delat. Še zadnje čase, ko se za razne praznike ni kaj praznovalo, so si stari tesarji ali holcarji ta dan zadelali ali vzeli dopust. Bil pa je tudi običaj, nekaj pa tudi res, da se te dni prime lubje in se ne lupi dobro. Čas med mašami — med 15. avgustom in 8. septembrom je najboljši čas za nabiranje zdravilnih rastlin, posebno še na dan 24. avgusta, ko goduje sv. Jernej, ki so ga po Koroškem prav častili in pravili Peternuževo ali Jernejevo, po končanih pasjih dneh. Po ljudski veri imajo ta dan zdravilne rože posebno moč. Posamezniki še

Borovnic je letos malo, so pa zato bolj sladke, foto: M. Čarf

danes radi hodijo nabirat zdravilne rože. Ta patron prinaša še drugo zdravilo. Gospodinje so na ta dan morale zmešati sirovo maslo. Po nekem poročilu je vsak član družine dobil štruško masla, s katerim si je celo leto mazal razne rane ali boleča mesta: križ in sklepe. Po Koroškem tudi pravijo, da je Paternuž prvi jesenski mož, ki pride v kožuho.

O malem šmarnu, 8. septembra, pravijo: mala maša suknjo prinaša in kdor do tega časa otave ne pokosi, jo mara sušiti na krušni peči. Po mali maši so včasih želi še ajdo, sedaj je v naših krajih skoraj ni videti. Včasih pa je bila med mašami ajda glavna paša za čebele pri nas. O kvaternem tednu, ki je okrog 20. septembra priženejo živino iz planine. 29. september je sveti Mihael, ki duše vaga. O tem svetniku pravi ljudski pregovor: sv. Miha leto zapre, sv. Jurij ga pa odpre. Po Koroškem je navada, da se po sv. Mihaelu popoldanska malica ukine, nazaj pa jo prinese sv. Jurij 24. aprila naslednje leto.

Matevž ČARF

GASILCI NA URŠLJI GORI

Gasilci niso namenjeni samo za reševanje, ampak se udeležijo tudi kakršnekoli druge humane akcije.

Tako so se udeležili delovne akcije na Uršlji gori tudi gasilci iz Starega trga pri Slovenj Gradcu. Napotili so se na sam vrh Uršlje gore 1696 m in to z avtocisterno. Požgali so odpadni material, ki je ostal pri obnovi cerkve in očistili okolje.

A. F.

Petnajstega avgusta letos so graničarji praznovali svoj praznik. V počastitev dneva graničarjev je bilo posebno slovesno v vojašnici Bukovje v Dravogradu, kjer so slovesno predali svojemu namenu obnovljeno graščino Pukštajn, v kateri so prostori vojašnice. Slovesnosti je prisostvovalo preko 250 vojakov in civilistov. Na slovesni otvoritvi je dravograjski župan Vinko Podržan predstavnikom vojaških oblasti podelil občinsko priznanje zaradi investicije v obnovo gradu, armada pa je posebno priznanje predala izvajalcu del Kogradu in Ivu Haliju, ki ima največ zaslug pri obnovi gradu. V kulturnem programu je sodeloval vojaški ansambel ter folklorna skupina iz Podgorja pri Slovenj Gradcu pod vodstvom Anice Meh.

F. Jurač

Viharnik naj ima bodočnost

Človeka objame strah, ko kar naprej posluša vesti o stečajih, preusmeritvah podjetij, o delavcih, ki so jih odpustili in so morali s trebuhom za kruhom. Kje je tu logika, kjer šele pravica? Večkrat se za to odgovorni mirno skrivajo in zase poskrbijo tudi za bodočnost, za podrejene pa jim ni mar.

Tega ne smemo več dopuščati na nobenem področju. Biti moramo složni, strpni, si pomagati med seboj. Le to nas bo dvignilo.

Zvedel sem, da bi naj tudi VIHARNIK okrnili informacij za področje lesarstva. Ali mu grozi stečaj? Tega ne smemo dovoliti, saj je edini naš domači časopis. Iz njega izvemo, kaj je novega v naših krajih, o veselih in žalostnih dogodkih naših znancev. Iz njega dihajo vetrovi naših gora, dolin, v njem so prikazane borne kmečke koč, lepe kmetije, v njem spoznaš Vorančeve ozare. Viharnik je naš zvesti spremljevalec, naj bo vsak kmečki dom njegov gost. Mi, ki pišemo vanj, ki ga sooblikujemo, podprimo ga tudi, če bo v težavah in pišimo čim več. Prav pa bi bilo, da bi se so-trudniki Viharnika večkrat srečali.

Viktor LEVOVNIK

82-1

Balada

Čez most na levo
in mimo križa,
tod vodi moja pot domov.
S križa vedno žalostno
zre Jezus,
ki veže žebler ga okov.

Na mestu,
kjer križ je zdaj,
dekle so živo pokopali.
Mnogo, mnogo
let je od tedaj.
V času kuge
prepovedan bil je
vstop v vas
in stražarji neusmiljeno
zgrabili
nevedno dekle so dolgih las.
In kuge več
bilo ni od tedaj.
Tega je mnogo, mnogo
let nazaj.
Postavili so križ
v spomin in v opomin,
na čase davne,
čase temne,
ko kuga je kosila žrtve
prek planin in širom dolin.

A križ še zdaj stoji
in nežna roka
odstrani sem ter tja plevel,
čeprav čas
drugačen je sedaj,
kakor tedaj,
mного, mnogo let nazaj.

Šumah Štefan

Glasilo VIHARNIK izdaja organizacija združenega dela Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec, r. o.
Ureja uredniški odbor: Ida ROBNIK, Andrej ŠERTEL, Hedvika JANSE, Vida VRHNJAK, Danilo RANC, Gorazd MLINŠEK.
Glavni urednik: Andrej ŠERTEL, odgovorna urednica: Ida ROBNIK, lektorica: Majda KLEMENSEK, tehnični urednik: Bruno ŽNIDERSIČ.
Naklada: 5600 izvodov.
Tisk: GZP MARIBORSKI TISK Maribor, Tržaška cesta 14, 62000 Maribor, 1990.

ŠMIKLAVČANI PONOSNI NA NOVA ZVONOVA

Krajani Šmiklavža pri Slovenj Gradcu so dolgih 45 let razmišljali, kako bi nadoknadili nove zvonove v zvonik svoje farne cerkve sv. Miklavža, ko jim je ukopator med vojno z zvonika snel in odpeljal tri zvonove. Želja po novih zvonovih se jim je končno uresničila in v zvonik so potegnili dva nova zvonova, ki sta tehtala preko tisoč kilogramov. Denar za nove zvonove so zbrali krajani in farani sami. Slovesnosti ob dvigovanju zvonov so prisostvovali številni krajani, botri in mariborski škof dr. Franc Kramberger, ki je nova zvonova tudi blagoslovil. Večji zvon, ki je posvečen svetemu Miklavžu, so v zvonik potegnili fantje in možje, manjši zvon posvečen svetemu Jakobu pa so potegnili dekleta in žene. Šmiklavčani si želijo, da bi njihova nova zvonova zvonila v lepšo in boljšo prihodnost.

F. JURAC

BOTRI ZVONOV

Ob dvigovanju novih zvonov v zvonik cerkve svetega Miklavža v Šmiklavžu so svečanosti prisostvovali tudi botri. Ti pa so: Bučinek, Lakovnik, Pogorevčnik, Končič, Kotnik, Trbul in Kolare. Ključarja te cerkve pa sta Perjelič in Kolar.

Škof dr. Franc Kramberger blagoslavlja zvonova

DOVOLJ ŽGANJA ZA STARA LETA

Ivana Plesnika, 70 letnega Razborčana, ne poznajo samo na Razborju, poznajo ga ljudje še daleč na okoli. Ivan je eden tistih, ki že preko 40 let kuha žganje po kmetih na okoli. Poleg tega pa ob kotlu za žganjekuho izdeluje tudi košare in koše.

»Nekaj let mi je pri kuhanju žganja pomagala moja sestra, zdaj pa so njej pošle moči, pa to delo opravljam kar sam,« pravi Ivan in nadaljuje. »Od kmetije do kmetije hodim in kuham žganje. Za vsakih šest litrov skuhanega žganja je en liter moj. Zdaj sem si na tak način prihranil že okoli dvesto litrov žganja, ki mi bo še kako prav prišel na stara leta. Nekaj ga pa seveda tudi prodam, da si malo krijem stroške,« pravi Ivan Plesnik.

F. Jurač

ZLATA PRAVILA

Če zaupaš komu svojo skrivnost, ti postane gospodar.
En odgovor lahko sproži sto novih vprašanj.
Dolg govor, malo prida.
Izrečena beseda teče hitreje kot konj.
Kdor govori, kar hoče, mora slišati, česar noče.
Kdor se opravičuje, ta obtužuje.
Kdor vpraša, ne izgublja časa.
Obljubiti in dati je dvoje.
Poplava besed, suša v glavi.
Rahla beseda srd utolaži.
Samo od besed se ne da živeti.
Topla beseda pogreje tri mesece zime.
Veliko ljudi čita, vendar jih zna malo brati.
Voda vse opere, samo umazanega jezika ne.
Bogastvo do tretjega roda ne pride rado.
Bogu posojuje, kdor revežem daruje.
Dota je zmota, a revščina ostane.
Dovolj je bogat, kdor ni nikomur dolžnik.
Gostije praznijo mošnje in hleve.
Izobilje ne zmanjšuje skrbi in ne tolaži srca.
Jemanje obogati, dejanje osreči.
Kar ni za objeti, ni za vzeti.
Kdor lahko z vedrom zajema, ne vpraša po korcu.
Pošten človek lahko gleda odkrito v oči.
Najsrečnejše ljudi poštenje rodi.
Lahko je govoriti, težje je storiti.
Modra beseda — polna skleda.
Neumni jezik napravi mnogo težav.
Preveč besedi glava boli.
Ni vseeno, kaj kdo reče.
Poslušaj me, ne glej me!
Včasih imajo solze težino besed.

Matevž ČARF